

YU ISSN 0022/9295
LETNIK XXII
ST. 9 27. NOVEMBER 1982
CENA 10 DIN

katedra

BUGA
RUGA

100
DINARA
DINARJEV
DINARA
DINARJEV

BEOTPAJI ~ BEOTPAJI
1. VIII 1979
BEOTPAJI
BEOTPAJI

PG 4234587

MADE IN ITALY

VIA CARDUCCI 9 TEL. 83248 · GORIZIA

PREDSTAVLJAMO VAM PRESEDSTVO MESTNE KONFERENCE

Predsednik MK ZSMS: Franc Zemljarič, roj. 1957, ključavničar v TAM, član ZK od 1977. leta. Nazadnje je bil predsednik OK ZSMS Maribor Tezno.

Sekretarka MK ZSMS: Kristina Krajnc, roj. 1956, absolventka PA, članica ZK od 1973. leta.

Profesionalni član predsedstva (za MDA, prosti čas in prireditve): Miran Kristovič, roj. 1960, absolvent PA, član ZK od 1977. leta.

Člani predsedstva — predsedniki občinskih konferenc:

Rosvita Lešnik, OK ZSMS Rotovž
Anton Unger, OK ZSMS Pesnica
Darko Žnidar, OK ZSMS Pobrežje
Sonja Belej, OK ZSMS Tezno
Bojan Smolkovič, OK ZSMS Tabor
Lilijana Zorko, OK ZSMS Ruše
Marjan Rožman, UK ZSMS

Ostali člani predsedstva:

Alenka Leber, za področje kmetijstva
Darko Prevolšek, za družbeno-ekonomske odnose
Stanka Volmut, za komunalni sistem
Dušan Ogrizek, za izobraževanje
Vili Vindiš, za IPD
Manica Rebernik, za SLO in DS
Lucijan Vihar, za prosti čas, DO in D
Slavica Božič, za informiranje in propagando
Tone Kegl, za področje družbeno-ekonomskih odnosov
Iztok Urh, za MDA
Ingrid Semelbauer, za izobraževanje
Drago Žnidarič, za komunalni sistem

Toliko v informacijo, za takomenovano „bazo“ (ni mišljeno v kemijskem pomenu besede). Z željami, prošnjami, zahtevami in idejami se obračajte na svoje predstojnike v MK ZSMS. Oni so tam zato, da zastopajo najširše interese mladih.

MLADIM SE MORAMO PŘIBLIŽATI IZ DOMA DRUŽBENIH, EKSKLUZIVNO ZA KATEDRO

intervju s Francem Zemljaričem, predsednikom MK ZSMS

KATEDRA: Za nami je 11. kongres ZSMS, za nami je programsko volilna konferenca Mestne konference ZSMS, dobili smo novo predsedstvo. Kaj so po vašem mnenju prioritete naloge MK ZSMS v naslednjem mandatnem obdobju?

FRANC ZEMLJARIČ: V tem, začetnem pokongresnem obdobju so naše glavne naloge predvsem to, da pripravimo pravila o delovanju mestne konference in občinskih konferenc ter da jih uskladimo s pravili republiške konference in s spremembami statuta. Mestna konferenca mora tudi uskladiti delo med občinskimi organizacijami mladine. Moramo tudi voditi politično akcijo med mladimi v združenem delu, spremljati njihove probleme.

K.: Darja Colarič je v uvodnem referatu na kongresu med drugim povdarila, da se mora ZSMS nehati ukvarjati zgolj z vprašanji notranje organiziranosti in da morajo končno stopiti v ospredje interesi članstva. Na kak način, konkretno, doseči to v Mariboru? S kakšnimi konkretnimi dejavnostmi lahko, po vašem mnenju, aktiviramo široko vrsto mlade generacije?

F. Z.: Mi lahko zainteresiramo široko vrsto mlade generacije s tem, da se mladim približamo. Da se začnemo ukvarjati s tistimi problemi, ki trenutno mlade najbolj tiščijo. Na sestanku kolegija smo se že dogovorili, da bodo občinske konference imele svoje sestanke predsedstva v osnovnih organizacijah in da bodo vedno vključevale različne aktualne teme. Mislim, da bomo na ta način uspeli pridobiti mlade za delo v ZSMS. Res je, da smo se doslej preveč posvečali goram papirja, premalo pa konkretnim interesom in problemom. Tu se stvar premikajo. V teh prvih dveh letih po reorganizaciji se je pač bilo treba več posvečati orga-

nizacijskim problemom. Opazimo lahko, da se stanje boljša, da se aktivirajo novoustanovljene osnovne organizacije, ...

K.: Mislim, da lahko podatki o novoustanovljenih osnovnih organizacijah tudi zavajajo. Iz takih podatkov ni razvidna konkretna dejavnost, zato lahko pomenijo dejavnost le na papirju.

F. Z.: Ravno zaradi tega nameravamo z obiski v osnovnih organizacijah ugotoviti dejansko stanje.

K.: Kako ocenjujete programsko volilno konferenco? Kaj praviš na kritike, da na konferenci sploh ni prišlo do prave razprave?

F. Z.: Poročilo mestne konference je sestavljeno iz poročil občinskih konferenc. Mestna konferenca svojega poročila ne more podati, razen poročila o delu njenih organov. To poročilo je torej že bilo v razpravi na programsko volilnih konferencah občinskih konferenc in so delegati že tam dali svoje pripombe. Zaradi tega na sami volilni konferenci ni prišlo do prave razprave.

K.: Kako ocenjujete 11. kongres ZSMS? Se strinjaš s stališčem, da kongres ni prinesel nič novega, da so bile bistvene stvari zapisane že v predkongresnih dokumentih in da je pomenil bolj srečanje zaslužnih mladinskih aktivistov?

F. Z.: Kongres ocenjujem izredno pozitivno, kar smo se spoprijeli s konkretnimi problemi in tudi nakazali možne rešitve. Ne bi rekel, da so bili to ravno zaslužni mladinski aktivisti. Res pa je, da se je na kongresu pojavilo dosti funkcionarjev. Mislim tudi, da je bil zdaj res tisti čas, ko smo se morali sestati, ne glede na to, koliko časa je poteklo od prejšnjega kongresa. Pojavila se je ideja, da bi kongres sklicevali po potrebah, vendar pa mislim, da bo po naslednjih štirih letih, ki so pred nami, kongres spet nujno potreben.

aleš razpet

»Mislim, da situacija sploh ni zaskrbljujoča. Mladi so za vse te ukrepe in se ne sprašujejo dosti, zakaj je do tega prišlo. Mislim, da mora iti naša politika v tej smeri, da se ne bomo spraševali, kaj je bilo, kdo je kriv, ampak kako čimprej razrešiti te stvari.

Aleš

MLADINO JE TREBA PRITEGNITI?!

Slovenski pravopis — pritegniti: ... koga s čim ... le pošteno ga pritegni (udari, oplazi, pritisni) ...

12. oktobra je bila v domu JLA programsko volilna konferenca Mestne konference ZSMS Maribor. Glavna točka dnevnega reda je bila Sprejem poročila o delu MK ZSMS Maribor v preteklem mandatnem obdobju. Po uvodnih formalnostih (izvolitev organov konference, ipd.), je Nevenka Grgič prebrala svoj 40. minutni referat k poročilu. Potem se je začela »razprava«. Delegati so prebrali svoje domače naloge, ki se niso navezovali niti na uvodni referat, niti na poročilo in so bile torej same sebi namen. Vedno pa so se ponavljale besede »nezainteresiranost mladih, mladino je treba pritegniti ...«

Iz poročila in še bolj neposredno iz pregleda obravnavanih tem na sejah predsedstva MK pa je razvidno s čim so se predstavniki mariborske mladine v preteklem mandatnem obdobju ukvarjali, oziroma da sploh ni čudno, da mladinci za delo svoje ZSMS niso zainteresirani. Res je, da je bilo to obdobje tudi obdobje začetnega prilagajanja in obveznega ukvarjanja z nekaterimi formalnostmi, res pa je tudi, da je bilo konkretnega dela malo. Premalo! To ni samo mariborski problem, ampak tudi slovenski in jugoslovanski. ZSM premalo zastopa interese mladih, preveč se ukvarja sama s sabo, z ocenami svoje aktivnosti, s kadrovskimi težavami, s programi za prihodnje in poročili o minulem delu. Konkretno delo pa se ustavi že pri tistih »vsakoletnih prireditvah mladih, ki so pri nas že ustaljene in bi bilo potrebno razmisliti o njihovi vsebini.

Logična posledica takega dela je torej nezainteresiranost, posledica nezainteresiranosti je forumsko delo (kaj drugega namreč organom ZSM v tem položaju ne preostane), iz forumskega dela pa izvira nezauznanost mladih do dela ZSM. Začaran krog. Vsem bi moralo biti jasno, da pri tem trditve kot »mladina mora spremeniti odnos« ni nič ne povedo. Z apeliranjem na družbeno zavest še nihče ni nič dosegel. Se najmanj pa odtujeni mladinski predstavniki. Mladino je treba pritegniti s čim drugim kot pa z zanosa polnimi besedami. Smotna in kakovostna izraba prostega časa je eden izmed bistvenih dejavnikov, ki lahko prispevajo k temu, da široki krogi mladine dobijo zaupanje v ZSM, da spoznajo, da ni namen njihovega vsakdanjega življenja, stvari, ki jih zanimajo in na katere lahko vplivajo. Mladim je treba omogočiti, da spoznajo, da je prav mladinska organizacija najprimernejše mesto za uresničevanje njihovih interesov, za vključevanje v delegatski sistem, pa tudi za izražanje njihovega nezadovoljstva nad družbenimi razmerami.

Takrat, ko si bodo funkcionarji ZSM pridobili zaupanje širokih krogov mladine s svojim konkretnim delom, ne s svojimi programi, takrat lahko pričakujemo, da bodo mladi uvideli, da so problemi ZSMS in drugih družbenopolitičnih organizacij hkrati tudi problemi njih samih. Do takrat pa se bodo široki krogi mladine vključevali v družbe-

no politično življenje zgolj pasivno in se jih nikakor ne bo dalo prepričati, da je tudi npr. gradivo za sejo družbeno političnega zbora skupščine vredno njihovega zanimanja.

Če tega ne znamo doseči, potem naj povprečen mladinec še kar naprej misli, da »tisto, kar se gor na mladini pogovarjajo« njega ne zanima, in v poročilu OK ZSMS Maribor-Ruše naj še kar naprej piše, da »problematika, kot je vključevanje mladih v samoupravo in delegatski sistem ... ni naletela na željeni odmev v bazi.« Vasja Lavrič je na konferenci dejal, da je sredina, v kateri mladi niso aktivni, politično slabo organizirana.

Aleš Razpet

KOT DA NI KONFLIKTOV

Pričakovati je bilo, da bo programsko volilna konferenca MK ZSMS Maribor nekakšen pregled dela, polaganje računov mladim za to delo. Pričakovati je bilo, da bodo podani načrti, ki si jih je zadalo prejšnje predsedstvo in izpolnitev teh načrtov. Šele potem bi namreč lahko sodili ali je bilo delo konference uspešno in zakaj. Pričakovati je bilo, da bodo novi člani predsedstva vsaj v grobih obrisih pojasnili, kje in kako bodo nadaljevali delo in kako se nameravajo lotiti najbolj zgočih problemov mladih. Nič od tega nismo slišali.

Slišali smo sicer izčrpano poročilo Nevenke Grgič, predsednice MK v prejšnjem mandatnem obdobju, ki je v uvodu razložila, kje so problemi mladih v našem področju, slišali smo poročilo o delu klubov OZN, marksističnega krožka in poročilo o mladinskem prostovoljnem delu. Nismo pa slišali nobene razprave na eno od teh tem. »Kot da ni konfliktov,« je rekel Srečo Kirn, delegat RK ZSMS. V resnici pa jih je nič koliko. Kot da ni konfliktov v množični kulturi, kjer mladina Maribora nima svojega prostora, kjer bi lahko organizirano delala. Kot da ni konfliktov z mladimi iz drugih republik, katere bi morali več vključevati, v delo ZSMS, kot da ni vseh mogočih konfliktov, s katerimi se mladi srečujejo v vsakdanjem življenju. Kdor je spremljal delo programsko volilne konference kot gost, ki ne pozna razmer v našem mestu, je dobil občutek, da je pri nas vse lepo in prav. Kako zgrešen občutek!

Nekdo izmed gostov je v pozdravnem govoru dejal, da marksistični funkcionarji ZSMS ne znajo ali nočejo pritegniti širših množic mladih v delo. Pa ne gre za to. Gre enostavno za to, da je treba mladim ponuditi pravo pobudo za delo, potem bodo začeli brez prisile sami ustvarjalno misliti in delati. Vprašanje pa je seveda, kako naj funkcionarji ZSMS najdejo pobudo, ki bo pritegnila mlade. Sami se večkrat ne znajo z njimi niti istovetiti po zunanosti. Nosijo, poslovne torbice in kravate, kot da je »poslovna zunanost« pogoj za ustvarjalno delo. Kako naj mladi verjamejo funkcionarjem ZSMS, če pa v njih ne vidijo sebi enakih?

Lucijan Vihar

ZAKAJ NE, ČE SMO SE ZMENILI!

Pa res, zakaj ne? In kaj smo se dogovorili?

Dogovorili smo se, (katedraši, seveda) da bomo povabili na Katedro predstavnike mladinskih organizacij vseh visokih in višjih šol v Mariboru — VTS, VEKS, PA, Pravne fakultete, Agronomije in predstavnika UK ZSMS. Vzrok: pogovor o prodaji Katedre na teh šolah in informiranje (na vsaki šoli je nekdo zadolžen, da skrbi za obveščanje na šoli in ki bi moral seznanjati študente s KATEDRO, saj je Katedra vendar njihov, študentski časopis, ali pa ni?) Naša tajnica, ki ima te dni dela čez glavo, je žrtvovala nekaj svojega prostega časa, natipkala vabila in jih tudi

odposlala (v četrtek ob 9 uri, PTT na Partizanski cesti). Na vabilu je nadvse vljudno pisalo, naj se predstavniki mladine teh šol javijo na Katedri v torek (2. 11) ob 13. uri.

Katedraši so greli svoje stolčke v pisarni že pred trinajsto uro, polni mrlične pričakovanja. Toda, nič! Urni kazalec je počasi potoval dalje, in ko se je približal pol drugi uri se pojavi novo izvoljeni predsednik ZSMS na PA, čez nekaj časa pa predstavnik UK ZSMS. O ostalih pa ne duha ne sluha. In tako smo sedeli na Katedri in strmeli v vrata, ki so ostala zaprta.

Zakaj jih vendar ni bilo, ko pa smo se zmenili? Zakaj?

DINAR NA DINAR POGAČO ...

Komu in zakaj toliko finančnih sredstev, v mladinski birokraciji?

Materialna sredstva za uresničevanje vloge in nalog organizacij ZSMS zagotavljajo družbeno politične in druge samoupravne skupnosti. Torej ZSMS se ne financira oz. samofinancira kot ostale družbeno politične organizacije (ZK, ZS in SZDL). Zato, ker je jasno da se bodo proračuni vseh financiranj oz. sofinanciranj zmanjšali zaradi splošnih stabilizacijskih ukrepov (?), je tembolj žalostno, če ne kar osupljivo in za nas najširšo ZSMS-jevsko bazo nesprejemljivo, da gre vedno več sredstev (denarja) za poslovanje. Glavna postavka v tem požiranju denarja gre za HONORARJE IN OSEBNE DOHODKE MLADINSKIH FUNKCIONARJEV! Ker občinske konference do sedaj še niso potrebovale (?!) podatkov o finančnem poslovanju v preteklem obdobju, so podatki bolj okvirni kot konkretni.

Občinske konference prejemajo med 80 in 150 milijonov starih dinarjev na leto, tiste večje pa tudi do 250. Ker v večini primerov predsedniki OK niso profesionalci dobivajo do 4500 din mesečno. V primeru, da so zaposleni kot profesionalci pa prejemajo med 18.000 in 21.000 dinarji na mesec. Sekretarji se lahko pohvalijo, da mesečno potegnejo od 14.000 do 21.000 dinarjev mesečno. Ponekod so celo tako bogati (ali res ni drugih možnosti, da bi zapravili denar) da imajo plačane podpredsednike OK ZSMS. Republiška konferenca je za leto 1982 iz proračuna prejela 14.518.000 din, ali za tiste, ki vam gredo »novi« dinarji še vedno malo težje ŠTIRINAJST IN POL MILIJONOV novih dinarjev.

Plače članov predsedstva RK ZSMS, teh je skupaj z predstnikom, podpredstnikom in sekretarjem nič manj kot TRIDESET, so 23.000 dinarjev. Ob tem so osebni dohodki predstavnika, podpredstavnika in sekretarja med 26.000 in 27.000 dinarji. Zato nam tako bežen izračun pokaže, da letno stanejo ti člani »mladirske smetane« ZSMS približno 8.406.000 dinarjev ali po domače povedano okrog OSEM IN POL MILIJONOV novih dinarjev. Torej polovica proračuna gre takorekoč v nič, v to pa niso všeti niti še vsi ostali materialni izdatki RK ZSMS.

Gorazd Zupan

neposredne cifre so vzete iz Tribune št. 1—2

DEBELA BERTA PRI PRESEDNIKU OBČINE MARIBOR

JUGOSLOVANI: ČETUDI KRADETE STE DOBRODOŠLI!

Debela Berta, trgovka iz Avstrije, je imela tisto noč težke sanje. Kar naprej je videvala v sanjah veliko roko, ki je odganjala ljudi iz njene trgovne. »Ne, ne, ne depozital« je kričala v sanjah in se premetavala po posebej za njo skonstruirani in ojačani postelji. Ko je v vsej teži omahnila na tla, se je stresla vsa hiša z ogromno prodajalno vred, in zbudila sicer zelo trdno spečo trgovsko vajenka, Marijo Geldweksl. Marija Geldweksl, utrujena od celodnevne garanje, je v temi pritavala v sobo in vprašala: »Frojlajn Berta, kaj pa to tako počila, kot da fstrellis is kanona dike Berta?« Debela Berta je zagnala v njo copat, ker pa so jo sanje zelo utrudile, je z metanjem copat v Marijo prenehala. »Krivico mi delajo, Marija,« je rekla Debela Berta. »Kdo fam dela krivico?« je vprašala Marija naivno, kajti spozna se le na štetje denarja. »Prtožit se pojdit«, je nadaljevala Marija in odšla iz sobe. »Tako, pritožit se grem,« je rekla Debela Berta in potem mirno zaspala spanje nepravilno bogatega. Kakor rečeno, tako

storjeno. Kapitalistična gospa Debela Berta je sedla v avto in se čez mejo odpeljala v Maribor. »Jaz hočem govorit s herr Bürgmajster,« je kričala pred vhomod v Skupščino občine Maribor. »To je eine grosse svinjarija, da vi ne pustila moji kupci v moja trgovinal« je neumorno govorila gospa Berta in počasi krožila z rokami po zraku (hitro zaradi obilnosti ni mogla). Kako je s to stvarjo pri nas, ji je obrazložil kar vratar na občini. »Gospa,« je rekel vratar, »tako ni določila naša občina, ampak naša vlada v Beogradu.«

Marija Geldweksl se je slučajno naučila od nekega jugokupca pesmico »Milka, jedina moja ljubav si ti, ko te sada dirka ...«, in jo veselo prepevala, ko je priletela z desne tolsta roka gospe Berte. »Da mi te preklete pesmi nikoli več ne poješ,« se je drla Berta na Marijo Geldweksl, vajenko v trgovini.

Tudi ŠARPLANINC gospe Berte jo dobi tu in tam čez pleča in tudi televizijo gospa Berta jezno izklopi, kadar so na ekranu motnje in kadar šumi iz zvočnika: zis, zis, zis, zis, zis.

Luka

JUGOSLOVANI: ČETUDI KRADETE STE DOBRODOŠLI!

DEBELA BERTA

Časopis univerzitetne sodobnosti Katedra. Naslov uredništva: Ob parku 5, 62000 Maribor, tel. 22004. Številka žiro računa: 51800-678-81846. Izdaja Univerzitetna konferenca ZSMS v Mariboru. Uredništvo: Zvone Dorič (glavni urednik), Viktor Jovanovič (odgovorni urednik), Srečko Pirtovšek (visoko šolstvo), Lucijan Vihar (kultura), Gorazd Zupan (v. d. teorija), Jasmina Vidmar in Aleš Razpet (v. d. informacije), Senekar Didie (v. d. likovnost), tajnica (Miljana A. Vidmar), Marjan Hanl (tehnični urednik), Vasja Eigner (distributer), lektorica Helena Zidarčič. Sodelavci: mag. Ivan Justin, Zinka Kolarič, Andrej Fištravec. Izdajateljski svet: Tomaž Kšela (predsednik), Zinka Kolarič (podpredsednik), Mirkó Križman, Miroslava Geč-Korošec, Boris Sovič, Mik

Rebernik, Slavko Gerič, Alfonz Gramc, Jani Šaler, Franc Požgan, Vili Vuk, Mirč Pestiček, Marjan Rožman, Alenka Vindiš. Sodelavec za fotografijo in likovnost: Sacha Pečarič. Katedra izhaja ob podpori UK ZSMS Maribor, Kulturne skupnosti Ljubljana, Kulturne skupnosti Slovenije, Raziskovalne skupnosti Slovenije, Izobraževalne skupnosti Slovenije in Zveze skupnosti za zaposlovanje. Tisk: CGP Večer, Tržaška 14, Maribor.

Cena izvida: 10 din. Nenaročenih slik in tekstov ne vračamo. Uradne ure: vsak dan od 12.00—13.00, za kulturo vsak četrtek od 16.00—17.00. Sestanki uredništva: vsak torek ob 14.15. Oproščeno temeljnega davka na promet po sklepu 421-1/70, z dne, 22. 1. 1973.

na ekonomskem področju, niso od včeraj. Različne krize, vključujoč tudi naftno, so se začele že pred desetimi leti. Ves resen svet je to pravočasno opazil in tudi resno ukrepal. Pri nas teh ukrepov ni bilo, niti še pred dvema letoma, pa čeprav so nekateri že takrat opozarjali na velike težave. Že marca 1980, ko je bil unkinjen devizni trg, je odbor za kreditno monetarni sistem zahteval od Narodne banke Jugoslavije, naj pripravi celovito informacijo o zunanji likvidnosti

države. Precej pa je tudi negativnih. Težko je izračunati, koliko škoda nam je pomanjkanje bencina v poletnih mesecih povzročilo v turistični bilanci, saj so tuja propagandna sredstva to s pridom oznanjala. Ta sredstva pa zagotovo niso mala, saj prihaja k nam tri četrtine turistov z lastnimi avtomobili. Medtem, ko so imele druge turistične države rekordne bilance od turizma, pa je bila naša za 500 milijonov dolarjev manjša od pričakovane. Ostaja vprašanje, kako bo država nadoknadila izgubljena

pride niti na konec pameti, da bi zapiral meje, ko gre za komuniciranje naših državljanov po svetu. Stori smo to, kar so storile številne razvite države v svetu. Želimo zaščititi dinar, onemogočiti neko manipuliranje, špekuliranje in tiho tapstvo z dinarjem in devizami, ki prihajajo v državo...

...To ni zapiranje meja. To je ustvarjanje reda na področju, na katerem je dejansko zavladala neka stihija, ki je negativno vplivala ne samo na gospodarstvo v državi,

sistemov, ki so samostojni. Vsaka republika pa mora sedaj enako varčevati, tako tista, ki je imela dobro energetska politika, kot tudi tista, ki je delala velike napake. Ali ne ščitimo s takšno solidarnostjo tudi nedela nekaterih.

V prid temu govori tudi podatek, da so bili v prvih devetih mesecih v Sloveniji osebni dohodki v OZD z izgubo 13.711 dinarjev, v OZD, ki so poslovale brez izgube, pa 13.500 dinarjev. Takšen sistem solidarnosti gotovo ni v skladu z nagajevanjem po delu in ohranjanjem ekonomskih zakonitosti.

ENERGIJA:

O zgrešeni energetski politiki v preteklih letih je dovolj nazoren podatek, da od evropskih držav porabijo manj energije na prebivalca, kot pri nas, le v Grčiji, Turčiji in na Portugalskem, ob tem pa bi naj bilo varčevanje z energijo ena naših pomembnih nalog. Ob vsem tem pa se bo treba preusmeriti z nafte na premog. Kako zahtevna naloga je to, pričajo tudi podatki iz študije o zamenjavi tekočih goriv. Če bi v naši državi vsi največji porabniki mazala — jeklarne, tovarne sladkorja, keramike, papirnice, cementarne — preuredili kurnišča na

smo vsi. Že Brecht je dejal, treba se je odvaditi govoriti o zadevah, ki se jih z govorjenjem ne da rešiti. Najnovejši primer (ne)odgovornosti je tovarna glinice v Obrovcu, ki je nekaj let veljala za eno najpomembnejših investicij v Jugoslaviji. Pred nekaj dnevi pa je bila licitacija za prodajo tovarne — cena 8,6 milijarde (novih!) dinarjev. Kako strahotno zgrešena investicija je tovarna, pričča tudi podatek, da bi nas stala ponovna gradnja podobne tovarne 25 milijard novih dinarjev in to ne računajo devalvacije. Če to preračunamo v dolarje je to približno 375 milijonov dolarjev ali toliko kolikor bomo v TREH LETIH privarčevali z uvedbo bonov pri naftnih derivatih. In po vsej verjetnosti bo znova ostalo pri tisti stari šali: Angleži se učijo v Oxfordu, Jugoslovani pa na svojih napakah.

ODLOČANJE DELAVCEV O DOHODKU:

Druga stvar, ki jo politiki v svojih govorih ne pozabijo omeniti je: Delavci morajo odločati o dohodku. Postavlja pa se vprašanje, o čem delavci sploh lahko odločajo? O tem je govoril Igor Bavčar v svojem referatu na 11. kongresu ZSMS v

14 odstotkov, kar pomeni, da so se, preračunano v dinarje, zvišale za približno 4 odstotke. Hkrati pa so se domače cene kmetijskih pridelkov zvišale za dobrih 30 odstotkov. V prihodnjem letu pa bi naj bile višje še za 20 odstotkov. In to vse v času, ko nameravamo v mnogih državah prav bogato letino uporabiti kot orožje proti inflaciji. Kakšen pomen je imelo, tudi v zadnjih letih, pri nas kmetijstvo, pričča tudi podatek, da pri določitvi cen za prihodnje leto niso mogli upoštevati tudi merila produktivnosti, saj teh podatkov v zadnjih letih ni bilo ni spremljal in jih torej kratkoma ni, da o vplivu svetovnih cen na naše sploh ne govorimo.

POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI:

Tudi to je eno izmed približljivih »gesel« v raznoraznih referatih. Znova in znova slišimo, da morajo delavci bolje delati in da produktivnost v naših OZD precej zaostaja za svetovno. Poglejmo še drugo plat medalje. Zakaj so naši izdelki le stežka konkurenčni na svetovnem trgu? Trditev, da pri nas produktivnost v primerjavi s svetom zaostaja, je točna le delno. Primerjati pa

KOMU ZVONI?!

države. Takrat je odbor sestavljen tudi kar obsežno gradivo in ga razposlal na pristojno mesto zavoljo važnih in nujnih ugotovitev. Poglejmo del ugotovitev odbora: ... Stopnja zadolženosti je na koncu leta 1979 znašala 27 %, nasproti konvertibilnemu področju pa celo 31 % (od skupnega dohodka). To nas opozarja, da sodimo med najbolj zadolžene države, saj sta po podatkih Narodne banke Jugoslavije samo Mehika in Venezuela zadolženi za več kot 30 %. ... Vse to nas opozarja, da je resno ogrožena kreditna sposobnost države. Za to govorijo tudi ocene mednarodnih monetarnih in finančnih organizacij, češ, da je stopnja zadolženosti države nad 22 % znamenje, da je likvidnost na kritični točki. ... Nihče iz prejšnje vlade ni odgovarjal zaradi nesprejemanja nujnih ukrepov. Večina jih je odšla na nove položaje v republiko, kot da bi bilo vse v najlepšem redu.

Nova »garnitura« ZIS je tako prevzela nase zelo nevhvaležen položaj. V prvih 150 dneh mandata se je pokazala kot zelo »produktivna«, saj je sprejela več kot 100 različnih ukrepov, zakonov in prepovedi. Dejstvo, da je morala nova vlada poseči za nizom zakonskih omejevanj skupne in splošne porabe, za zamrzitvijo cen večine proizvodov, pretnjo zamrznitve osebnih dohodkov, pa tudi takšnih restriktivnih ukrepov, kot so uvedba bonov in plačilo depozita, nedvomno dokazuje da se je v jugoslovanski ekonomiji marsikaj nabralo in

davčna sredstva zaradi manjše porabe in kako bodo rafinerije nadoknadile sredstva zaradi manjše izkoriščenosti, že dosedanja izkoriščenost rafinerij je le 45 odstotna. Precej manj denarja bo tudi za ceste. Najslabša odgovora na ta vprašanja bi bila gotovo emisija denarja in višje cene. Te dni je pričela z delom tudi nova rafinerija v Skopju. Ali ne bi raje ob že tako zelo nizki izkoriščenosti rafinerij devize za skopsko-rafinerij porabili za nakup nafte. Nelogičen je tudi sklep, da morajo tudi javna prevozna sredstva zmanjšati porabo derivatov za 15 %. Le kako bi naj s tako nelogičnimi ukrepi preusmerili potnike na prevoz z javnimi prometnimi sredstvi, če bo število avtobusov zaradi težav z gorivom manjše. ZIS do sedaj še ni sprejel nikakršnih dolgoročnih ukrepov za varčevanje z naftnimi derivati (razen že običajnih višjih cen in davkov). Brez dolgoročnih ukrepov pa so kratkoročni le gašenje požara, ki ne bo pripeljalo do ustrezne rešitve.

DEPOZIT:

S precej večjim nezadovoljstvom kot uvedbo bonov so ljudje sprejeli uvedbo depozita. Vprašljivo je, ali so bile potrebne res tako drastične omejitve. Ali je bilo res prepozno, da bi se pričelo z odpravljanjem vzrokov in ne posledic? Vzrok za tako velik odliv dinarjev pa je v precejšnji meri tudi birokratska nemoč pri oskrbi z nekaterimi proizvodi. Ali bi bil uvoz kave res prevelik strošek? Če bi pravočasno reagirali na pomanjkanje, bi bila

ampak tudi na socialne in politične razmere...

Veliko bolj realno je o uvedbi depozita govoril Jože Smole v razgovoru za revijo Danes, 19. 10. 1982: ... Razlogi, ki se navajajo za uvedbo novih mer ZIS (depozit), so zelo pomembni: velik odliv deviz in dinarjev, vendar pa gre pri novi politiki v bistvu vendarle za zapiranje meja. Če bi se državni organi pravočasno in odločno zoperstavili tihotapstvu, ki je grobo kršenje zakona in normalnega obnašanja (za to pa so imeli možnosti; zakaj dokazanim tihotapcem namesto blagih in že vkalkuliranih kazni niso odvzemali potne liste ali avtomobile), verjetno ne bi niti prišli v takšno situacijo. To so občutljiva vprašanja, saj je konec koncem socialistična Jugoslavija svoj velik ugled v svetu izgradila tudi s politiko odprtih meja, po čemer se je močno razlikovala od nekaterih socialističnih držav. Prisiljeni smo, da sprejmemo nekatere ukrepe kot nujnost, ne moremo pa se strinjati s tem kot sistemom, ker bomo drugače prišli korak za korakom v neskladja z nekaterimi osnovnimi opredelitvami Jugoslavije... Tudi po uvedbi depozita so naše meje še odprte, seveda pa za tiste z več denarja precej bolj kot pa za vse ostale.

Ostajajo pa še odprta vprašanja, kako bo ta ukrep vplival na zmanjšanje sredstev od carin in na prihodnjo turistično sezono.

Restriktivni ukrepi v nobeni družbi niso preveč popularni, in tako je najbrž tudi pri nas. Pri ukrepih gre predvsem za gašenje

premog, bi lahko do konca tega srednjeročnega obdobja prihranili 5 milijonov ton mazuta. Za to zamenjavo pa bi morali zagotoviti 25 milijonov ton lignita in zanj vložiti 62 milijard dinarjev. Premog je samo del stroškov za zamenjavo. Premog je treba tudi dostaviti do tovarn, vsaj 200 kilometrov daleč od rudnikov. V ta namen bi bilo

Novem mestu: ... V času od leta 1975 do 1980 se je gibal ostanek proste akumulacije, s katerim so lahko razpolagali delavci v TOZD v Sloveniji v naslednjem razmerju:

- 1975 — 33 %
- 1976 — 15 %
- 1977 — 13 %
- 1978 — 3,5 %
- 1979 — 3,1 %
- 1980 — 2,1 %

Ti odstotki veljajo za družbo kot celoto, kajti le tako lahko razumemo, kdo upravlja s proizvodnjo v celoti. Kakor vidite se je leta 1977 zgodilo celo to, da so morale OZD oziroma delavci svoje obveznosti pokrivali celo iz amortizacije. Razpolagali pa so lahko samo s tistim, kar jim je ostalo. Mar se temu lahko reče drugače kot **mezdni položaj naših delavcev?** ...

Če k temu dodamo še podatek, da lahko OZD od 1. junija naprej razpolagajo le s 24 odstotki deviznega priliva, potem je jasno, kolikšna je možnost delavcev za samoupravljanje z rezultati svojega dela.

SKUPNA IN SPLOŠNA PORABA:

Kot pokvarjeno ploščo slišimo vedno znova zahteve, da se morajo zmanjšati vse oblike porabe, nekateri predlagajo, da bi se naj tako splošna kot skupna poraba v prihodnjem letu zmanjšala za celo 10 %. Nihče pa ne razmišlja o drugi varianti, resda je treba potrošnjo omejiti, vendar ne na splošno. Nesmiselno bi bilo omejevati potrošnjo, ki ima dodaten učinek na proizvodnjo in je s proizvodnjo neposredno povezana. Saj če bomo omejili takšno potrošnjo, bomo omejili tudi proizvodnjo in bomo znova imeli inflacijo. Tukaj gre predvsem za izobraževanje, znanost in zdravstvo. Če torej te potrošnje ne bi omejevali in bi povečali produktivnost dela, bi bil to močan protinflacijski in stabilizacijski dejavnik. Da je to mogoče, pričča tudi podatek, da bi lahko naša industrija na obstoječih zmogljivostih in celo z enako produktivnostjo povečala proizvodnjo za 10 odstotkov, če ne bi bilo težav z oskrbo energije in reprodukcijskega materiala. Zagotovo pa bo treba omejiti naraščanje administracije, ki raste čez vsako razumno mejo. Le tako bo lahko motor, sestavljen iz 55.000 delov (32.000 TOZD v gospodarstvu in negospodarstvu, 3450 delovnih in sestavljenih OZD, 850 zadrug, 360 bank, 6.177 Samoupravnih interesnih skupnosti, 512 občin, 11.750 krajevnih skupnosti) znova stekel.

KMETIJSTVO:

Po tridesetih letih zapostavljanja bi naj sedaj kmetijstvo rešilo naše težave z devizami. O ekonomskih zakonitostih tudi pri tej panogi ne moremo govoriti. Govorimo pa lahko o stalnem naraščanju cen. V prvih osmih mesecih letošnjega leta so se svetovne cene kmetijskih pridelkov v dolarjih znižale za okoli

moramo proizvodno in družbeno produktivnost pri nas in v svetu. Na primer v obutveni industriji, ki je letos v osmih mesecih izvozila za 750 milijonov dolarjev blaga, znaša tovarniška proizvodna produktivnost 97, družbena pa samo 64 % svetovne. Tudi primer iz Italije pričča, da individualna produktivnost ni veliko nižja od svetovne. Neki slovenski strokovnjak, ki se je z delegacijo pred kratkim mudil v sosednji državi, je s kronometrom izmeril, da naredi italijanski delavec 800 krožnikov na uro, jugoslovanski v Zaprešiču ali Titovem Velesu pa 900.

Celo jugoslovanske železnice opravijo s sedanjimi zmogljivostmi dvakrat večji prevoz, kot je svetovno povprečje na istem voznem parku, vendar povzroča ozka grla dotrajanost vagonov. Prav tako je na svetovnem trgu konkurenčna jugoslovanska mornarica. Težko bo torej zvaliti vse breme za večjo proizvodnjo na pleča delavcev za stroji, nujno bo treba zmanjšati birokracijo in administriranje, morada bi se veljalo spomniti že zdavnaj pozabljene ideje Pariške komune, da bi naj imel uslužbenec v administraciji manjšo plačo od delavca.

KOMU ZVONI?!

Kakšno je trenutno stanje in tudi kje so rešitve, je zelo nazorno v anketi Dela prikazal Dr. Marjan Korošič:

»Preteklost je pokazala, da ekonomski zakoni niso ovira, ampak pogoj uspešnega družbenega in gospodarskega razvoja. Zdaj je narobe. Gospodarski stroj je odinjen, nadomešča ga država. Kadar tega stroja ne ovirajo birokrati, ki ne znajo voditi niti prave evidence o državnih dolgovi, deluje tiho, brez hrupa, hitro popravlja deviacije in daje bogate rezultate. Daje jih kot izraz vsesplošnih človeških in proizvodnih težej, ne pa kot izraz birokratskih želja in voluntarizma. Vrnitev k ekonomskim zakonom vodi k preboju iz obkolitve, v kateri smo.«

Birokratizacija naše družbe, razne posredniške institucije, ki v imenu samoupravljanja odločajo in delijo, razraščanje administracije, neodgovornost in neučinkovit pravni sistem, močno zavirajo izgradnjo samoupravljanja.

Ne moremo govoriti, da imamo le trenutne težave, priznati je treba, da smo tako v ekonomski kot družbeni krizi. Nesmiselno pa bi bilo govoriti o krizi samoupravljanja, saj sistem samoupravljanja šele izgrajujemo. Krize so normalen spremljalec življenja. Iz vseh dosedanjih kriz je jugoslovanski delavski razred izšel močnejši in sposobnejši in ni vzroka, da bi tako ne bilo tudi tokrat. Zavedati pa se moramo, da na papirnatih poljih ne raste pšenica in da bo treba prenehati govoriti o stvareh, ki se jih z govorjenjem ne da rešiti. KOMU TOREJ ZVONI?!

SREČKO PIRTOVŠEK

sedaj zahteva vse to tako draga zdravila in tako ostre reze.

BONI:

Uvedbo bonov za bencin je večina ljudi sprejela z olajšanjem, pa ne zato, ker bi bili tako veseli restrikcij. Boni so vsaj do neke mere uredili konfuznost in nemoč pri oskrbi z bencinom. Kot črni humor se bere podatek, da medtem ko mi s tako ostrimi restrikcijami omejujemo porabo bencina in naftnih derivatov, je dosegla letošnja svetovna proizvodnja nafte v prvih šestih mesecih najnižjo raven v zadnjih sedmih letih. Pa ne zato, ker bi nafte zmanjkovalo, nasprotno na svetovnem trgu je nafte več kot dovolj in cena nafte celo pada. Z uvedbo bonov bi naj v naši državi letno prihranili 400.000 ton bencina in 160.000 ton disel goriva.

Tako bi prihranili 140 milijonov dolarjev. To bi naj bila pozitivna stran

poraba dinarjev in deviz za nakup kave v tujini nekajkrat manjša, kot pa bi dali deviz za nakup kave.

Zakaj se tihotapcem ni odvezalo potnih listov in jih drastičneje kaznovalo (na carini so celo zatrpjevali, da jim je velika večina tihotapcev znana). Ali ni uvedba depozita dokaz nesposobnosti, da bi probleme uredili drugače. Zaradi svoje nesposobnosti pa ni še nihče odgovarjal, pa tudi zaradi obljub, da sedaj kava bo (pa je ni!), kot je trdil tovarš Reljič, ne. Depozit in uvedba spremembe carinskih predpisov je povzročil predvsem precejšnjo zmedo in znova dokazal nemoč birokratizma. Tudi zaradi sramotnih in politično škodljivih situacij na meji (odmetavanje blaga) ni še nihče odgovarjal. Ob vsem tem pa je smešna trditev, ko je ob uvedbi depozita dejala v intervjuju za jugoslovansko TV predsednica ZIS Milka Planinc: ... Nikomur ne

požara, brez uspešnih dolgoročnih ukrepov, tudi kratkoročni ne bodo imeli nobenih pozitivnih učinkov. Ena izmed značilnosti kratkoročnih, restriktivnih in administrativnih ukrepov je, da so v veliki meri kaznovani pridni. Tako je bilo pri zamrznitvi cen: tisti, ki so pravi čas zvišali cene, pa čeprav to ni bilo nujno potrebno, so v boljšem položaju proti tistim, ki so skušali izhajati še s stari cenami. Tisti, ki so že nekaj let varčevali z bencinom, morajo prav tako omejiti porabo, kot tisti, ki jim je bilo varčevanje kaj malo mar.

SOLIDARNOST:

Solidarnost v času naravnih katastrof ni bila nikoli vprašljiva. Vprašljiva pa je, če je vedno pravilna druga oblika solidarnosti, ki jo imamo na primer sedaj pri porabi električne energije. Za vse republike in pokrajine velja omejitev porabe druge stopnje. Vemo, da imamo pri nas 8 energetskih

treba kupiti 104 lokomotive, 1763 posebnih in 6944 navadnih vagonov, kar bi terjalo 25 milijard dinarjev. Premog bi bilo treba skuriti v kotlih, za katere pa bi potrebovali 73 milijard. Za večji izkop premoga, prevoz in izogrevanje bi potrebovali tudi več električne energije. Študija računa, da bi zato morali zgraditi še novo elektrarno in vanjo vložiti 48 milijard. Po tej študiji bi torej morali za zamenjavo tekočih goriv z domačim lignitom v državi zagotoviti 208 milijard dinarjev.

(NE)ODGOVORNOST:

Ob ekonomski krizi govorimo velikokrat tudi o krizi odgovornosti. Skorajda ni politika, ki v svojem govoru ne bi omenil tudi te teme. Nekateri tudi v tem stilu: krivi smo vsi, odgovorni smo vsi. Nihče pa še ni odgovarjal za svoje napake, nihče še ni odstopil, najlaže se je seveda skriti za drugimi in reči, krivi

ZIHERLOVI DNEVI '82 – KAKO IZ „KRIZE“?

Ziherlovi dnevi, znanstveno-strokovna srečanja, ki jih prireja fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo oz. njen center za družbenopolitično izobraževanje, so postali ena od tradicionalnih oblik spodbujanja teoretičnih razprav na ljubljanski univerzi in v širših družbenih okolišjih. Tematika letošnjih je bila zaobsežena v naslovu Sociološki in politološki prispevki k obvladovanju in preraščanju kriznih pojavov v naši družbi.

Letošnje srečanje je zbralo okrog 200 strokovnjakov, diplomantov, študentov fakultete, drugih strokovnjakov in javnih delavcev. Ob srečanju je bilo pripravljeno okrog 80 pismenih razprav.

Ali je naša družba v resnični »krizi« ali gre le za trenutne »krize razmere«, zgolj za »krizne pojave« in kaj ti pojmi sploh poomenijo? To so vprašanja, o katerih so razpravljali udeleženci letošnjih Ziherlovih srečanj. Opredelitev do omenjenih vprašanj predlaga že takorekoč sam naslov srečanj: Sociološki in politološki prispevki k obvladovanju kriznih pojavov v naši družbi.

Član predsedstva CK ZK Jugoslavije Milan Kučan je v uvodni razpravi poudaril, da se mnenja o razmerah v naši družbi precej razhajajo. Vzroki za to so na eni strani v razvojnih protislovjih družbe, na drugi strani pa v različnih družbenih okoliščinah in idejnih izhodiščih posameznih ocenjevalcev. Zaostrene razmere v naši družbi je gotovo treba poimenovati s pravi imenom, da bi lažje iskali možne poti in izhode iz njih. Najprej je seveda nujno ugotoviti njihovo vsebino, raziskati njihove vzroke. Toda razprava na srečanjih se je vse preveč sukala le okrog iskanja prave diagnoze razmer, premalo pa je bilo naporov pri oblikovanju načinov, kako najti izhod iz njih.

Organizatorji so k plenarni razpravi povabili znane družbene delavce iz Slovenije in Jugoslavije, v delu skupin pa so obravnavali tale tematska področja: temeljna pojmovna, teoretična in metodološka vprašanja, ki zadevajo raziskovanje in pojasnjevanje kriznih pojavov v družbenem razvoju.

Opravljen je bila tudi primerjalna analiza protislovij in zastojev v razvoju sodobnih protislovij socialističnih družb ter analiza protislovij v

delovanju samoupravljanja, države in trga, pri uveljavitvi družbenih znanosti in njihovih prispevkov pri obravnavanju razvoja. Posebna skupina je obravnavala družbenoekonomski razvoj in stagnacijo v Jugoslaviji. Zanimiva je bila predvsem analiza medsebojne odvisnosti družbenih in gospodarskih meril razvoja ter medsebojna povezanost družbenopolitičnega in družbenoekonomskega sistema. V skupini za politični sistem in usmerjanje družbenega razvoja so bile v ospredju razmere med etatizmom in samoupravljanjem; v kolikšni meri povzroča etatizem nastanek kriznih pojavov in v kolikšni meri moč in napredek samoupravljanja prispevata k odpravljanju le teh. Pri obravnavi mednarodnih in medrepubliških interesov oz. odnosov med njimi so bila v ospredju vprašanja: kakšni so, oziroma naj bodo, odnosi med najbolj razvitimi in manj razvitimi republikami in pokrajinama.

Večkrat je bilo v razpravah slišati kritiko trditve, ki se pojavlja zlasti v nastopih nekaterih politikov, namreč da je »ves svet v veliki krizi, medtem ko imamo mi zgolj težave. V skladu s to trditvijo bi bila navadna zaslepljenost ne priznati si, da smo v krizi. V zvezi s tem je prof. dr. Srdjan Vrcan vprašal: »Se zares vsaka družbena kriza konča s polomom in revolucionarnim zlomom? Takšno prepričanje sodi v zakladnico zgodnjega marksizma in III. internacionalne in je pri nas še živo. Prav zato se nekateri tako branijo reči sedanjemu položaju našega socializma kriza«.

Ob tem, da so bili prisotni v oceni, da nas pesti kriza takorekoč soglasni, pa se to ne bi dalo reči za oceno o tem za kakšno krizo gre pri nas. Ali je to globalna kriza sistema ali le delna kriza posameznih segmentov družbe? Je to morda idejna kriza? Kriza vrednot? In slednjič: ali je ekonomska kriza, ki se je v takšni označitvi ne sramuje malone nihče, povzročila družbeno in sistemsko krizo ali pa je kriza sistema razloga, da je v takšen položaj zabredlo tudi gospodarstvo?

Rekli bi, da se je večina vprašanj oz. mnenj nagibala proti sledečemu vprašanju. Prof. dr. France Černe: »Izredni ekonomski ukrepi, h katerim se je zatekel ZIS, so sicer zvečine nujno potrebni, toda hkrati z njimi ne vidim dolgoročne strategije razvoja. Družbo oz. sistem je treba najprej razviti, če želimo rešiti ekonomijo. Če govorim o sistemu, potem mislim na primer

na pravni red, ki je na meji nereda, na svobodo, ki pa ne sme biti anarhična itd. Sem proti lažni solidarnosti, proti euforičnemu zapravljanju družbene lastnine... Ob vsem tem lahko govorimo tudi o krizi zaupanja. Le ob množičnem političnem gibanju je mogoče stvari speljati naprej, ne pa da so delavci le odjemalci ukrepov.«

Ko gre za ugotavljanje sedanjega stanja jugoslovanske družbe oz. krize, naj omenimo še prof. dr. Zdravka Mlinarja: »Koordinacijski mehanizem, v katerem se uveljavlja enakopravnost interesov, se je začel rušiti, namesto da bi rušil etatizem kot obliko prisile. Smo država z največjim številom upravno-organizacijskih inovacij in hkrati država, ki je med zadnjimi po številu tehnoloških inovacij. Za preobrazbo družbenopolitičnega sistema, ta je postala zlasti dinamična s procesom sprejemanja nove ustave, zakona o združenem delu in podobnega, je bila porabljena ogromna energija, zmanjkalo pa jo je, da bi vse to tudi zares zaživel.«

Poudarimo lahko, da se je takorekoč popolnoma enako izreklo še večje število ostalih udeležencev in razpravljavcev.

To znanstveno srečanje družboslovcev, drugih strokovnjakov in javnih delavcev si je zastavilo jasn koncept, da ne bo otalo le pri »slikanju«, marveč tudi pri iskanju izhoda iz krize, ne le verbalnega marveč tudi akcijskega. Res je da so pri slikanju sedanjega stanja v jugoslovanski družbi prevladovali »črni toni«, toda možnosti so tudi za »bele perspektive«, a pod splošno sprejetim pojmem: če naj nam uspe sedanj, daleč preformalistično zastavljeni in z birokratizacijo prežeti družbenopolitični sistem preseči in tvorno samoupravljalnega, je potrebna resnična mobilizacija množic oz. množično samoupravno gibanje.

Na srečanju je bila posebej poudarjena potreba po večji temeljitosti in odgovornosti raziskovalnega dela. Zato naj bi že ob pripravi prihodnjih Ziherlovih srečanj vnaprej opredelili obravnavo posameznih tem in jih povezali tudi z ustreznimi raziskavami. Sprejeto je bilo tudi stališče naj posebna delovna skupina družboslovcev izoblikuje predloge, s kakšnimi ukrepi prispevati k premoščanju družbene krize. Te predloge naj bi obravnavali in se o njih izrekli tudi družbeni organi in družbenopolitične organizacije.

G. Z.

„Zgodovinski proces je v svoji enkratnosti, v svoji dialektični težnji naprej ter v svojih dialektičnih povratnih udarcih neprestana borba za višje oblike resnice (družbenega) samospoznavanja človeka (...). Šele takrat, ko je človek sposoben razumeti sedanost, v kateri biva, je tudi sposoben postati ustvarjalec prihodnosti, saj postane sedanost, v kateri živi njegova sedanost (...).“

Samo tisti, ki je pripravljen ustvarjati prihodnost, lahko vidi konkretno resnico sedanosti, ki jo živi...“

Zgodovina naše vrste?

Ko bi lahko bil opazovalec neke globoko iz vesolja, ki budno spremlja dogajanja in

kot strah in tesnoba skupnega življenja:

tukaj sem,

... če to želim ali ne; tukaj sem,

... ko občudujem prelete ptic in prisluškujem šelestenju njihovih kril; tukaj sem,

... ki želim biti kakor ptica, pa ne morem, ker nimam kril; tukaj sem,

... z željo preleteti, spoznati in doživeti še tako oddaljene delčke našega sveta:

s telesom, ki najbolj je le med svojimi jablanami in na

BY THE WAY:
„GRE ZA ZAVESTNO SODELOVANJE V ZGODOVINSKEM PROCESU, KI USTVARJA DRUŽBENI PREVROT“

sleherno novo igro prebivalcev našega planeta, ali ne bi v vseh teh vzklkih, upanih in padcih videval tragičnost slehernega izmed storjenih korakov...

Tragičnost, katere naostrena puščica izgublja smer globokih in spreletavajočih neskončnosti Duhov in Bogov — ter se vse bolj in bolj išče v novi smeri temnih in hladnih prostranstev človeške duše.

Vsakdo izmed nas je pričevalec in dokaz tisočkrat tisočletne zgodovine naše vrste.

Sem spomin nastajajočih morij in življenje ter upanje prihajajočega jutra.

Sem ustvarjalec in graditelj zgodovine, sem ustvarjalno in delujoče bitje, ki pa še mnogo prepogostokraturesničuje svojo poklicanost z ždenjem v lupini svojega življenja ali kot pravi pesnik:

... če plava življenje s tokom

in smrt proti toku — ne moreš spoznati ustja. Če plava življenje proti toku in smrt s tokom — ne moreš spoznati izvir...

Ne gre za to, da iščem odrešitve in tolažbe v upanih na vesoljske osvojitve, kamor se lahko umaknem, če mi bo tukaj kakšen (nepotreben) poizkus spodletel; tukaj sem, tukaj na svojem koščku zemlje...

Navidezno in lažno je iskati danes in tukaj, nekaj, kar ni prisotno niti kot meglica jutrišnjih dni.

Kaj mi bo Sreča in coca-cola nasmeš, ko pa še lastnemu otroku ne zapuščam drugega

naravo, resničen razpad spora med eksistenco in bistvom, med upredmetenjem in samopotrjevanjem, med svobodo in nujnostjo, med individualom in redom. Komunizem je rešena uganka zgodovine in vé, da je ta rešitev.“ 4)

Za socializem se odločajo države, ki so (grozovito) zaostale (še neizoblikovani narodi, še ne izvršena prvotna kapitalistična akumulacija...). Težko oziroma nemogoče je reči ali je takšen „prehitvajajoči korak“ v zgodovini pravičen, oziroma sploh mogoč... Ostaja dejstvo, da

je (bil) storjen in da v trenutku, ko je nekaj predstavnikov sredin spregovorilo o socializmu, očitno ni bilo mogoče več izbrisati teh besed, teh odločitev in teh dejanj.

Tako lahko v takšnih primerih zlahka prepoznamo, kako širše družbene okoliščine ne dopuščajo kakršnekoli prakse. Nerazvite družbene okoliščine ne dopuščajo razvite socialistične prakse in obratno, kar pomeni, da določene družbene okoliščine dopuščajo izoblikovanje določene družbene zavesti o le-teh in iz tega izhajajoče prakse. Zato preseganje in odpravljanje nerazvitih družbenih okoliščin, kot temelja življenjskega prostora našega delovanja, še zdaleč ni preprost in hitro uresničljiv družbeni projekt.

Današnji socializem se razvija na ostankih slabo ali sploh nerazvitih kapitalističnih družbeno-ekonomskih formacij, kar tudi bistveno označuje in omejuje današnjo socialistično prakso. Ali smo si — in koliko — pripravljeni to tudi priznati?

A. Fištravec

opombe:

1) Lukács, G.: Povijest i klasna svijest (Naprijed, Zagreb, 1970; strani 281 in 301).

2) Holan, V.: Spoznanje, iz pesniške zbirke: Noč s Hamletom (Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1972; str. 21).

3) „Razloček med osebnim individualom in naključnim individualom ni nikakršen pojmovni razloček, marveč zgodovinski fakt...“ (Marx, K., Engels, F.: Nemška ideologija, Izbrano delo II, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1971; str. 85).

4) Marx, K.: Ekonomsko-filozofski rokopisi (Izbrano delo I, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1969; str. 332).

10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

v Komisiji ZS Slovenije v boju za odločilno vlogo delavcev v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja (2. komisija).

Reforma izobraževanja nedvomno globoko zadeva najbistvenejše interese delavskega razreda in izraža cilje njegove revolucionarne akcije za preobrazbo sveta in človeka, saj sta vzgoja in izobraževanje med najpomembnejšimi dejavniki in hkrati pogoji za uresničevanje te preobrazbe, temelji oblikovanja človekove celovite osebnosti, njegove ustvarjalne in humane vloge v preseganju vsakršnih odtujitev v zgodovinskem dogajanju, temelji njegovega aktivnega odnosa v oblikovanju družbeno-zgodovinskega razvoja in samega jedra zgodovine, produkcije. To pa so in morajo biti cilji socialistične preobrazbe sveta in to še posebej v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja, kajti prav ta šele omogoča, da delavski razred in delavec iz objekta vse bolj in bolj postajata subjekt zgodovinskega dogajanja, ki ustvarjata pogoje in možnosti tega dogajanja in sama s svojo aktivno ustvarjalno vlogo določata to dogajanje.

Uresničevanje reforme izobraževanja, mora zaradi tega slediti prej omenjenim ciljem in zagotoviti vsebine, ki smo jih začrtali in sprejeli. Reforma izobraževanja ima torej globoko idejno marksistično osnovo i je zato tudi naloga vseh dejavnikov, ki v tem procesu spreminjanja sodelujemo, da širimo zavest o takšni razredni vsebini preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

„Vzgoja prihodnosti, ki bo povezovala produktivno delo s poukom“, se mora v procesu življenjskega preobražanja vse bolj spreminjati iz „metode za stopnjevanje družbene produkcije“ v „edino metodo za produkcijo vsestansko razvitih ljudi“ (Marx: Kapital I., str. 508–515). Iz tega razrednega vidika je potrebno idejno oceniti nekatere iniciative in akcije, ki so se pojavile v javnosti v zadnjem času ob uresničevanju usmerjenega izobraževanja v srednjem in visokem šolstvu in v katerih ozadju se kaže ponovna oživitve preteklih liberalističnih, etatističnih in tehnobirokratskih tendenc za vračanje visokega šolstva na pozicije izpred starega zakona o visokem šolstvu, s katerimi smo na tem področju že razčističevali pred desetimi leti, leta 1971. Te akcije in tendence pa so močne le zaradi tega, ker samoupravljanje na področju vzgoje in izobraževanja ni zaživel tako, kot bi moralo. Vzpostavili smo sicer ustrezne samoupravne institucije in forme, toda vsebinsko njihovo delovanje ni zaživel. V odločanje o tej preobrazbi so vse premalo vključili uporabniki. To pa so predvsem sami delavci v materialni produkciji. Že dolgo se ugotavlja, da delegatska baza uporabnikov v izobraževalnih skupnostih ne funkcionira, ni aktivna, je neustrezno sestavljena in da pravi interesi delavcev v njej ne prihajajo do izraza. Tako nastaja

jajo možnosti in pogoji za od uporabnikov in izvajalcev odtujeno odločanje drugih. To pa so največkrat najrazličnejše institucije oz. točneje njihove strokovne službe od SIS-ov, upravnih organov pa tudi do gospodarske zbornice, ki sprejemajo odločitve in zavzemajo stališča, ne da bi o njih dejansko odločalo združeno delo oz. delavci v njem. Torej nastopajo v njegovem oz. njihovem imenu. Obenem je s tem dana možnost za pojavljanje in uveljavljanje resničnemu interesu delavskega razreda v preoblikovanju vzgoje in izobraževanja tujih in nasprotnih tendenc. Značilno je, da se kljub vsebinsko slabemu samoupravljanju na tem področju skušajo v družbi uveljavljati predvsem mimo nje. Pri tem izkoriščajo tudi slabo razumevanje resnične demokracije v naši družbi in samoupravnega uveljavljanja pluralizma interesov ter so skušajo zaradi slabosti, ki se pojavljajo v uresničevanju samoupravljanja in splošne neodgovornosti ter anonimnosti pri sprejemanju odločitev, ki se vsebolj v naši družbi uveljavljata tudi na tem področju uveljaviti s politikanstvom in zavestno napačno razlago naše demokracije. Pri tem kot osnovo izrabljajo razne slabosti, ki se dejansko pojavljajo v uresničevanju preobrazbe vzgoje in izobraževanja in ki jim je največkrat vzrok prav vsebinsko slabo razvito samoupravljanje na področju svobodne menjave dela.

Vsi vemo za pregovor, da orodje dela mojstra. Najvažnejše orodje pa je znanje. Prav to pa nam je prav sedaj v tej gospodarski situaciji in njenemu preseiganju, pa tudi v bodočnosti še kako potrebno. Tega bi se morali zavedati prav vsi. Zanimariti

namreč tudi ni dejstva, da mora biti tudi tisti, ki vzgaja ustrezno vzgojen, in za uspešno uresničevanje preobrazbe vzgoje in izobraževanja bo potrebno posvetiti vso skrb tudi delavcem v izobraževanju, in tu ne mislim samo na materialna vprašanja, kar smo doslej zanemarjali. Teh vprašanj se namreč ne da razrešiti z občasnimi akcijami. V to aktivnost bi se aktivneje in mnogo bolj kot doslej morala vključiti kot razredna delavska organizacija tudi zveza sindikatov in druge subjektivne sile delavskega razreda. S tega vidika se ne morem in tega mnenja je tudi koordinacijski odbor sindikata delavcev Univerze v Mariboru, v celoti strinjati s poročilom ZSS na področju vzgoje in izobraževanja med kongresoma, ugotoviti je, da se je njegova aktivnost zbudila šele v zadnjem času. Prav sindikat se mora najodločnejše zavzemati za uveljavljanje resničnega, aktivnega in vsebinskega samoupravljanja na področju vzgoje in izobraževanja, za aktivno in odločilno vlogo delavcev v uresničevanju njihovih interesov na tem področju, odločno boriti proti odtujevanju odločanja in proti idejnim odklonom, na tem področju. To pa velja tudi za druga področja svobodne menjave dela v katere okvire sodi tudi izobraževanje ter raziskovalno delo. In šele, če bodo delavci s svojo aktivno vlogo obvladali procese na tem področju, bodo postali dejanski nosilci oblasti v političnem sistemu samoupravljanja.

Franc Friškovec
Predsednik
koordinacijskega odbora
sindikata delavcev
Univerze Maribor
in delegat 10. kongresa ZSS

VTISI S KONGRESA

Naš delavski razred je doslej, v zgodovinskih preizkušnjah na poti našega razvoja, že večkrat dokazal, da zna prenegovati vse težave, ki so mu bile na poti. In ne samo, da jih je prevladal, temveč je iz njih zakoračil z velikim poletom, na novo, višjo stopnico v razvoju naše družbe. To pa je bilo mogoče le, ko smo se jasno, odkrito, konkretno in zavestno soočili z dejanskimi položaji, njegovimi protislovji, z vsemi možnimi posledicami in s hotenji našega delovnega človeka, si postavili jasne cilje za izhod iz situacije ter se enotno opredelili z ustrezno akcijo za spopad z razmerami. Tudi današnji položaj je težaven in poln zaostrenih protislovij v izredno težavnih gospodarskih pa tudi družbenopolitičnih razmerah, ki se še poglabljajo s protislovji in krizo v mednarodnih odnosih sodobnega sveta. To so razmere, ki so nedvomno vplivale tudi na vzdušje, v katerem je potekal 10. kongres Zveza sindikatov Slovenije, pa tudi na sam potek in delo kongresa. To so izražale tudi razprave na Kongresu. Te so potekale včasih kar protislovno. Nekaj delegatov nekaterih sredin se očitno še vedno ni zavedalo aktualnega trenutka in ostajajo na starem, na tem, za kar smo vodili akcijo pred petimi, desetimi leti, zagovarjajo ozke interese svojih sredin in njihovih vodilnih struktur. Vsa pretežna večina delegatov pa se je zavestno opredelila za poglobitev procesa samoupravljanja, se kritično spopadala s tutorstvom, raznimi etatističnimi, tehnobirokratskimi in liberalističnimi deformacijami v našem sedanjem razvoju, ter, zavedajoč se sedanjega trenutka in položaja, zahtevala, da se izvede v nadaljnjem gospodarskem in političnem razvoju našega samoupravljanja premik od formalizma, normativizma in institucionalizma k njegovi vsebini in s tem zagotavljanju takega položaja delavca, da bo resnično nosilec oblasti v tem sistemu. To je tudi edini izhod iz sedanjega položaja in mora biti smer in cilj naše akcije. Kongres si je zapisal kot svoje geslo in mislim, da je v tem uspel, kritično ocenitev svojega dela in sedanjega položaja. Marksistična kritika pa pomeni revolucionarni spopad s svojo snovjo ter mora biti ustvarjalna.

Franc Friškovec

POKOPLJIMO ILUZIJE, DA IMAMO VSEGA DOVOLJ IN ŠE VEČ

Tovarišice in tovariši!

Stiri leta naš ločijo od zadnjega kongresa Zveze socialistične mladine Slovenije. To niso leta, ki jih dolgočasni zgodovinarji knjižijo pod geslo »običajna leta«. Ne. Družbena in gospodarska kriza, ki smo ji priča, v marsičem začenja v obdobju po Novi Gorici. V tem času sta iz zgodovinskega prizorišča odšla dva za Jugoslavijo, posebej pa za njeno mladino in za ves napredni svet nenadomestljiva človeka — tovariš Tito in tovariš Kardelj. Vse točke zgodovinskega preboja, skozi katero je šlo mlado, toda odločno delavsko gibanje stare Jugoslavije, bratstvo in enotnost ljudskih množic v narodnoosvobodilnem boju in socialističnem samoupravljanju kot nasprotju mračnemu stalinizmu, in končno napredno človeštvo zbrano v gibanju neuvrščenih, je povezano z njuno revolucionarnostjo, z njuno vero v zgodovinske cilje delavskih in vseh izkoriščenih množic. V sedanjih družbenih razmerah, ko se zastružujejo protislovja in dobivajo vse bolj razpoznavno ostrino gradimo našo revolucionarno odločnost za preseganje slabosti na idejah Tita in Kardelja, revolucionarjev delavskega razreda in vseh naprednih gibanj.

Anarhične razmere v svetovni ekonomiji, ki se kažejo v čedalje večjih množičnih brezposelnih, v vedno večji bedi ljudstev držav v razvoju, v nebrzdani inflaciji, v zastoju gospodarskega razvoja in vse večji odvisnosti in podrejenosti nerazvitih dežel centrom svetovnega kapitala, se izražajo v vedno mračnejši podobi sveta. Režeči zobje hladne vojne, logika blokvske politike, sistem lokalnih vojn, pokoli nedolžnega prebivalstva, mračnost vojnih diktatur, tragiko-

mične epizode nekakšnih svetih vojn, proste roke podivjanih rasistov, terorizem, to je ta mračna podoba sveta, ki jo imam v mislih. Mi smo, hočemo ali nečemo, del tega sveta. Naša prihodnost je ravno v tem svetu. Val svetovne krize je zajel tudi nas. Tudi pri nas pada življenjska raven, stopnjuje se inflacija in dolgovi, trgajo se proizvodni procesi, pada stopnja rasti proizvodnje. Toda ti pojavi niso le posledica svetovne recesije. Vzrok za to tičijo tudi v našem neodgovornem odnosu do gospodarjenja, našem odnosu do dela, nizki produktivnosti in vsem kar ugotavljamo v zadnjih letih in kar smo si zadali odpraviti z izhodišči dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. Krizo, v kateri smo se poskušali znajti, so nekateri zlorabljali za napad na našo drugačnost, na socialistično samoupravljanje. Poskušajo, če že ne uničiti, pa vsaj preprečiti, da bi delavci v tovarni, kmetije na zemlji, učenci in učitelji v šolah, krajani v krajevnih skupnostih in delovni ljudje v Jugoslaviji odločali o razmerah, v katerih delajo in živijo in razpolagali s tem, kar ustvarijo.

Sprejem zadnjih izrednih ukrepov je precej vzvalovil naše družbeno življenje. Strinjamo se z zahtevo po večjem, nujnem varčevanju z energetskimi viri, ki jih pač nimamo in tudi s solidarnostjo, ki je v naši socialistični samoupravni družbi ena temeljnih načel skupnega življenja. O tem je tekla beseda tudi na seji Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije ta teden, ko smo obravnavali naloge in odgovornosti organiziranih subjektivnih sil za hitrejše in učinkovitejše uresničevanje politike gospodarske stabilizacije. Glede na to, da so sprejeta skupna stališča znana o tem ne

nameravam širše govoriti. Poudarila bi le, da je za nadaljnji družbeno-politični in gospodarski razvoj na osnovi socialističnega samoupravljanja nujno, neprestano analiziranje ustreznosti sprejetih ekonomskih ukrepov in sprotne nadomeščanje le teh z bolj učinkovitimi in sistemskimi. Še posebej to velja za izredne interventne ukrepe.

Tovarišice in tovariši! Pokopljimo iluzije o tem, da imamo vsega dovolj in še več.

Pa vendar nismo tu, da bi to preprosto zabeležili in se z zavestjo, da je pač tako, zamiljeno razšli. Ne. Kongres in celotna naša dejavnost je namenjena predvsem temu, da najdemo izhod iz teh razmer. Nismo sami. V ta boj posegamo z zvezo komunistov, zvezo sindikatov, zvezo združenih borcev NOV in ostalimi naprednimi silami, skratka s celotno fronto socialističnih sil, zbranih v socialistični zvezi delovnega ljudstva. Kongres na katerem smo se zbrali je mesto, da se s to celoto soočimo, jo analiziramo in opredelimo tako, da bomo vedeli kaj storiti. Kje so torej točke naših soočanj z družbenimi razmerami in protislovji v preteklem štiriletnem obdobju? Dolgo časa je trajalo, da smo v mladinski organizaciji spoznali, da ni tako, kot se nam je zdelo da je. Še dalj časa bo poteklo, a bomo to spremenili. Toda veliko je že, da smo spoznali resničnost. In da smo to zapisali tudi v naše kongresne dokumente.

Spoznanje konkretnosti zaostrenih družbenih razmer težkega položaja mladih ni nastalo naenkrat. Razmere so nas prisilile, da smo se soočili s položajem in začeli akcijo za reševanje le tega. Gre za zaposlovanje, brezposelnost, polo-

žaj mladih družin, štipendiranje, položaj mladih kmetincev, množično kulturo, itd. Vse to nas je prisililo, da smo začeli boj za rešitev teh razmer, predvsem s položaja mladega človeka. V tem je premik v delu ZSMS, vedno več mladih začneja uresničevati svoje specifične interese v mladinski organizaciji, kljub slojevitosti in heterogenosti mlade generacije... To je razlog, da se ZSMS neha ukvarjati z vprašanji notranje organiziranosti, ampak z interesi članstva, ne glede na raznolikost interesov... Kljub temu pa ZSMS še ni sposobna tako organizirati mlade, da bi spremenili te razmere... Nadaljujemo s pregledom uspešnosti akcij ZSMS med obema kongresoma.

Reforma izobraževalnega sistema: kljub veliki angažiranosti mladih v pripravi reform, le ta ne poteka kot bi želeli. Ključni elementi reforme se prepočasno uresničujejo, celo oddaljujejo se od cilja združevanja združenega dela z izobraževalnim sistemom. Združeno delo zahteva kader ozkega profila, mladi strokovnjaki pa ostajajo na cesti. Na tem področju ne moremo govoriti o uspehih... Odločna akcija mladine za hitrejše, odločnejše uresničevanje reforme izobraževanja ostaja osrednja naloga po kongresu...

Stanovanjsko vprašanje. Ukinitve združevanja solidarnostnih sredstev za mlade družine je močno poslabšala položaj mladih družin. Kaj smo storili v DO pri spreminjanju stanovanjskih pravilnikov, znižanju cene m² stanovanjske površine, povečanju fonda družbenih stanovanj, zagotovitvi minimalnih življenjskih standardov delavcem iz drugih republik. Premalo. Res je, da smo pri izgradnji študentskih domov bili uspešni, toda pri tem ne smemo

pozabiti nekaterih polpraznih domov, je to uspeh? S praznimi prostori bi lahko rešili problem samskih delavcev...

Štipendiranje: Zavrnitev poskusov zniževanja sredstev za štipendiranje, podpora kadrovskim štipendijam, ustanavljanje klubov štipendistov, vse to so uspehi. Toda, kaj pomeni danes pogodba o štipendiranju? V združenem delu zelo radi »pozabijo«, da so vas štipendirali, toda službe ne boste dobili... Smo v OO ZSMS odločno nastopili zoper ta način? Nismo! Zato tudi prihaja do zmanjševanja kadrovskih štipendij, težav pri pridobivanju Titovih štipendistov... Zato lahko pričakujemo velik pritisk na solidarnostni sklad za štipendiranje, ki ne zavezuje, zaposlitev...

Zaposlovanje: Govorice, da je brezposelnost normalna, da jo pozna vsako nacionalno gospodarstvo, s tem smo v ZSMS opravili... Razmere se zastružujejo. Prisotni so pojavi diskriminacijskega odnosa do žensk... Mi pa razen političnega izpostavljanja vprašanja in podpore splošnim usmeritvam nismo storili veliko... Ravno tukaj se pojavlja paradoks, na eni strani neizkoriščenost proizvodnih kapacitet, na drugi brezposelnost mladih in med njimi vse več žensk... V kmetijstvu so možnosti zaposlitve še vedno majhne, perspektiva v kmetijstvu je še vedno nejasna...

Vloga ZSMS v političnem in delegatskem sistemu: Odstotek mladih v delegatsko-skupščinskem sistemu je padel, toda prav tako pa so mladi zastopani v občinskih, še posebej v republični skupščini, v družbenopolitičnem zboru... Bolj ali manj so prisotni v vseh akcijah in

dejavnostih naše fronte, od krajevnih pa do republičnih konferenc. Toda način prisotnosti je premalo organiziran, da je to še vedno organizacije mladinskih forumov, manj pa množice aktivistov in skoraj v ničemer fronta celotne mlade generacije... Brez večje borbivosti, množičnosti, dela v OO ZSMS, bo prišlo do nezaupanja mlade generacije v politični sistem socialističnega samoupravljanja, še posebej o delu ZSMS, kar ustvarja družbene pogoje, ki najbolj odgovarjajo uveljavljanju birokratskih in tehnokratskih manipulacij... Namenoma nisem govorila o vpetosti mladih pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije mladinskem prostovoljnem delu, solidarnosti mladih z delovnimi ljudmi in občani, o obrambi in zaščiti, informiranju, mednarodnem sodelovanju, pionirski organizaciji, kadrovskih vprašanjih, političnem in marksističnem izobraževanju... O tem je bilo že veliko povedanega, stališča so znana, te stvari morajo biti v ospredju obravnavanja o delu po komisijah... Torej, bodimo v boju odločnejši in hkrati sposobni razumeti tudi napake, bodimo predzorni in preudarni, neizprosnosti in demokratični, kritični in hkrati dopustljivi kritiko našega dela, skratka bodimo v tem boju revolucionarna mladostna organizacija.

— Povzetek iz uvodnega govora predsednice ZSMS Darje Colarič na 11. kongresu ZSMS

11. KONGRES ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

KONGRES — DA ALI NE?

„Zmeraj sem povdarjal, da imamo čudovito mladino in da veliko prispeva socialističnemu razvoju naše dežele. Toda delo ZM se nekako bolj omejuje na okvire forumov in pogosto na abstraktno debatiranje, ločeno od resničnih življenjskih vprašanj, posebej še vprašanj mlade generacije.“

(Pogovor tovariša Tita z „Mladostjo“, 25. maja 1972)

Na samem kongresu ZSMS in verjetno tudi že kdaj prej se je postavilo vprašanje: ali so mladinski kongresi poleg vseh ostalih sploh potrebni oz. smotni? Argumentov je seveda mnogo, glavni težnji pa sta razumljivo dve, skrajno si nasprotujoči. Ne mislim analizirati prednosti predlogov, ki so proti kongresu in tistih, ki se zavzemajo za kongrese tudi v prihodnje.

Nedvomno je res, da bi v primeru odpovedi sedanjega kongresa, v tem trenutku splošnega zategovanja pasu prihranili nekaj (deset) milijonov dinarjev. Postavlja pa se vprašanje politične smotnosti takšnega radikalnega ukrepa v sedanjem zapletenem položaju pri nas in v svetu. Toda na tem kongresu so bile glede izrabe materialnih sredstev še precejšnje notranje rezerve, kot bi dejali naši gospodarski strokovnjaki,

ki, zato jih dajmo vsaj v bodoče smoterneje uporabljati.

Pri najboljši volji ne vidim kako in s čim nam naj bi pomenil novomeški kongres streznitev, oz. prebuditve iz sladkega sna v katerega smo bili zazibani, kot sem nekje prebral?

Glede smotnosti kongresa je vsak tak zbor, in ne samo tak, potreben oz. upravičen toliko, kolikor upraviči s svojimi rezultati pričakovanja ali jih celo preseže. Zato so bili kongresi v nekem rednem časovnem zaporedju v preteklosti, v času izgradnje mlade samoupravne družbe, potrebni. Sedaj pa takšne nujne potrebe verjetno ni.

Sedaj na kongresu ne gre za to, da bi se ta družba zrevolucionirala, temveč je vseveč samoljublja in kulturno-folklornih primesi v delu in mišljenju o delu.

Tako je bilo tudi v Novem Mestu, kjer na žalost in razočaranje prenekaterega delegata delo ni bilo najboljše vodeno. Premalo je bilo konstruktivnega dela in aktivnosti glede na nakopičena vprašanja.

Mnogim se je upiralo takorekoč dopisno-čitalno delo po komisijah. Delegati so prebrali svoje referate, in ki jim ni sledila skoraj nikakršna idejno poglodbena razprava. Še slabše pa je bilo to, da so se referati omejevali večinoma le na ozke

lokalistične probleme in ni bilo skoraj nikakršnih teženj po splošni usmerjenosti (na žalost) prebranega govora oz. lepše rečeno referata) to me spominja na enega od prejšnjih kongresov ZSS na katerem so morali precej časa posvetiti problemom v slovenjebistriškem Impolu).

Če se povrtno vprašanju kdaj oz. v kakšnih časovnih razmikih sklicevati kongres se nekateri navdušujejo nad zamisljivostjo: „Po potrebi“. Toda ne pozabimo na posledice sklicevanja kongresa po potrebi oz. v nedoločnem časovnem razmiku v ZSSR J. V. Stalina!

Verjetno čarobne formule ni, menim pa da je ob takšnem številu članov Republiške konference (preko 120) in ob 30 članskem predsedstvu ZSMS takorekoč nepotrebno sklicevati kongres, če vemo, da delegate v RK ne voli kongres ZSMS, temveč jih delegirajo OK. Ob vsem tem potlej res ne vidim o čem kongres sploh še odloča?

Mladina ima dosti slavnostnih manifestacij na katerih se nabere mnogo mladinskih političnih funkcionarjev (kot tokrat v Novem mestu). Torej bi kar tam lahko imeli delovna srečanja najširše mladinske politične baze... Nekdo mi je dejal: „Ni poglavitno vprašanje: kongres da ali ne; vprašanje MLADINA-DA ALI NE!“ GORAZD ZUPAN

Sprejem zadnjih izrednih ukrepov je precej vzvalovil naše družbeno življenje. Strinjamo se z zahtevo po večjem, nujnem varčevanju z energetskimi viri, ki jih pač nimamo in tudi s solidarnostjo, ki je v naši socialistični samoupravni družbi ena temeljnih načel skupnega življenja, ne moremo pa mimo načina, kako so bili ukrepi sprejeti. Milo rečeno, način ukrepanja ni v skladu z opredeljevanjem in usklajevanjem družbenih interesov, ki bi krepilo procese socialističnega samoupravljanja. Mnjenja sem, da na kongresu ne smemo opozarjati, temveč tudi obsoditi način sprejemanja kakršnih koli ukrepov, ki v svoji osnovi pomenijo napad na tisto, kar je najbolj revolucionarno in najbolj produktivno, to je socialistično samoupravljanje. Nekaterim ukrepom lahko marsikaj očitamo tudi po vsebinski plati, da so parcialni in vse preveč restriktivni, ter da vsebujejo elemente zapiranja državnih meja in poglobljanja socialne diferenciacije. Pri tem mislim na ukrep Zveznega izvršnega sveta glede depozita na prehod preko meje. Kakorkoli je ukrepanje nujno, pa se moremo zavzemati, za to, da ukrepi ne bi povzročili omejevanje svobodnega prestopa naših meja in še zlasti pretrganje neposrednih vezi med matičnim narodom in narodnostnimi skupnostmi kot tudi ne tesnih gospodarskih, političnih, kulturnih, športnih in drugih vezi med dvema narodoma, ki so se stekale na osnovi dolgoletnega sodelovanja in neomajnega medsebojnega zaupanja. To je v duhu naše Ustave, Helsinške listine, Osimskih sporazumov in državnih pogodb, ki jih je naša država sklenila s sosednjimi državami. To je tudi v duhu vsega naprednega človeštva. Za nadaljnji družbenopolitični in gospodarski razvoj na osnovi socialističnega samoupravljanja je nujno neprestano analiziranje ustreznosti sprejetih ukrepov in nasprotno nadomeščanje le-teh z bolj učinkovitimi in sistemskimi, to pa je tudi naloga in odgovornost vseh organiziranih sil socialistične zavesti. Še posebej velja to za izredne intervencijske ukrepe.

PRIPIS UREDNIŠTVA:

Zakaj in na čigavo pobudo je prišlo v zadnjem trenutku do bistvene vsebinske spremembe v uvodnem govoru predsednice ZSMS, Darje Colarič?

STABILIZACIJSKO ... ALI RES?

V sredo 20. 10. 1982 smo vsi udeleženci kongresa v Novem mestu dobili priporočena pisma z obvestilom, da se začetek 11. kongresa ZSMS prestavlja z petka 22. na soboto 23. oktobra 1982. V obrazložitvi, odbora za pripravo kongresa piše:

„za takšno spremembo se je Odbor za pripravo 11. kongresa ZSMS odločil na pobudo večjega števila OK ZSMS in predvsem iz naslednjih razlogov: S tem ko se kongres začne v soboto zjutraj, bodo delegati in gostje 11. kongresa ZSMS (med njimi je več kot dve tretjini zaposlenih delavcev) v petek lahko do konca delovnega časa na delovnem mestu oz. v šolah. Enako bo veliko članov tehničnih služb v Novem mestu v petek lahko še normalno delalo na svojih delovnih mestih. Tehnične službe iz drugih krajev bodo lahko en dan manj v Novem mestu, prihranila se bo tudi električna energija pri

osvetljevanju kongresne dvorane, prihranki bodo tudi pri gorivu za avtobusne prevoze po Novem mestu, delegati bodo imeli možnost priti predvsem z javnimi prevoznimi sredstvi in podobno. Odpadel bo tudi sprejem za delegate in goste, ki je bil predviden za petek zvečer. S to spremembo se mladi pridružujemo in uresničujemo stališča, da moramo tudi tako oblike družbenopolitičnega delovanja prilagoditi stabilizacijskim prizadevanjem.“

No potem pa smo lahko v biltenu kongresa prebrali pohvalo delegatom mariborske regije oz. njihovega vodstva, ker so prišli na kongres z avtobusom in so med potjo zraven vzeli še delegate iz Ptuj, Slovenske bistrice in celo Ormoža. Rekli bi lepo in prav, vzgledno stabilizacijsko. Toda če poznamo še druge podrobnosti bi verjetno vsaj rahlo podvomili v popolnoma stabilizacijske name-

ne mariborskega mladinskega vodstva in predvsem delegatov. Na kongres jih je peljal poseben avtobus v petek popoldan. VPRAŠANJE: zakaj v petek popoldan v Novo mesto. Mogoče zaradi dnevnice ali pa večerne „čage“? Ker če se naroči poseben avtobus je temu (podjetju in šoferju) vseeno kdaj pelje: ali v petek popoldan ali v soboto zjutraj. Toda jasno je, da se našim ljubim delegatom ni dalo vstati malo bolj zgodaj in se odpraviti v Novo mesto sveži ter prespani. Zato si verjetno le ne zaslužijo tako gromovite pohvale in bi bilo prav tako zanimivo slišati kdo in zakaj je odredil odhod delegatov mariborske regije v petek popoldan. In nenazadnje ali so zaradi tega bili res vsi v petek do konca svojega delovnega časa na delovnih mestih?

Sicer pa vse za stabilizacijo — če le gre!

GORAZD ZUPAN

ZA DRUŽBENO EKONOMSKI RAZVOJ

Zaposlovanje, stanovanjska problematika, razvoj kmetijstva in možnosti mladih na tem področju so bile udarne teme dela v tej komisiji. O tem in še nekaterih pereh problemih mladih je razpravljalo 60 delegatov. Nekateri so razpravljali zelo kritično, drugi pa z že znanimi frazami kot so: treba bo, moramo si prizadevati in podobno. Vse prej kot skupek raznih fraz pa je bil zelo odmeven uvodni referat, ki ga je imel Igor Bavčar:

... V našem poročilu o delu v prvem prvem letu drugega mandatnega obdobja po 10. kongresu ZSMS, smo zapisali, da s 70 odstotki novoustvarjene vrednosti razpolaga nekdo drug in ne delavci v TOZD. Takrat so nas napadali, češ da to ni res. In res nismo imeli prav. V času od leta 1975 do 1980 se je gibal ostanek proste akumulacije, s katerim so lahko razpolagali delavci v TOZD v Sloveniji v naslednjem razmerju:

1975 — 33 %,
1976 — 15 %,
1977 — 13 %,
1978 — 3,5 %,
1979 — 3,1 %,
1980 — 21 %,

Ti odstotki veljajo za družbo kot celoto, kajti le na ta način lahko razumemo kdo upravlja s proizvodnjo v celoti. Kakor vidite, se je leta 1977 zgodilo celo to, da so morale delovne organizacije oziroma delavci svoje obveznosti pokrivati celo iz amortizacije. Razpolagali pa so lahko le s tistim, kar jim je ostalo. Mar se temu lahko reče drugače kot **mezni položaj delavcev?** (podčrtal Igor Bavčar).

V nadaljevanju svojega referata je Igor Bavčar govoril tudi o birokraciji:

»Naložbe, nove proizvodne usmeritve, investicije, ki so v takih razmerah postale odvisne od kredita ter celotnega kreditno-monetarnega sistema, preko katerega je celotno proizvodnjo kontroliral ravno državni aparat. To je **birokracija**, ki sedi tudi v družbenih organih in družbenopolitičnih organizacijah in ustvarja iluzijo, da ni tako, kot je, da so neuki delavci ali preveč pojedli, ali pa da so oni s svojimi

odločitvami stvar zavozili. Nobena družbena sila ne zapusti zgodovinskega prizorišča prej, preden ne izčrpa vseh svojih možnosti, in tudi ne brez boja. To velja tudi za birokracijo. Kreditni sistem in zadolževanje sta te možnosti podaljševala. Sedaj teh možnosti ni več. So pa druge, kot je povečano izkoriščanje delavcev, sprejemanje restriktivnih, kratkoročnih in izrednih ukrepov, kar pa krize, do katere je prišlo, ne odlašajo!

Vendar to ni kriza socialističnega samoupravljanja, ampak kriza birokratskega administriranja? Ali če hočete kriza karikature samoupravljanja!...

V razpravah je bilo precej govora o problemih zaposlovanja mladih. Delegatka Dušana Weiss iz Novega Mesta je v svoji diskusiji navedla podatek, da je v dolenski regiji med nezaposlenimi 59 % mladih do 26. leta starosti, oziroma v absolutni številki 334 mladih, medtem pa je po podatkih skupnosti za zaposlovanje opravljalo delo tudi 149 upokojencev, 60 delavcev pa je opravljalo delo po pogodbi o delu.

Milena Vodnik iz Maribora je navedla podatke za mariborsko regijo:

... Zaposlovanje na področju Maribora je ob izvajanju politike ekonomske stabilizacije ter ob upoštevanju oteženih pogojev rasti proizvodnje v zadnjih letih stagniralo. Novembra leta 1981 je bilo za 0,6 % več zaposlenih kot decembra 1980. Letošnje junijsko stanje pa je za 0,1 % nižje v primerjavi z decembrom 1981. V nasprotju z nizko rastjo zaposlovanja je stopnja nezaposlenosti razmeroma visoka. Brezposelnost je v prvih šestih mesecih letošnjega leta porasla za 7,9 % v primerjavi z brezposelnostjo v enakem obdobju lani. V primerjavi s povprečno brezposelnostjo v prvih šestih mesecih v letih 1979 — 1981 pa je porasla za 26,3 %. Konec septembra letos je bilo število brezposelnih 1.772. Brezposelnost v največji meri prizadene mlade. 31. 12. 1980 je bilo

brezposelnih 695 mladih, letos (30. 6. 1982) pa 810, to je 53,5 % vseh nezaposlenih...

Zanimiv je tudi pregled strukturnega spreminjanja števila iskalcev zaposlitve v Mariborski regiji po izobrazbenih stopnjah v letih 1979 — 1982 po polletnih povprečjih. Delež iskalcev zaposlitve, s poklicno, srednjo, višjo in visoko šolo je narasel od 38,1 % na 49,7 % zmanjšal pa se je delež iskalcev z izobrazbeno stopnjo I in II (nepriučeni, priučeni) od 61,9 % na 50,3 %.

Kaj je bilo v zadnjih nekaj letih narejenega na področju zaposlovanja pa je v svoji diskusiji zapisal Igor Bavčar:

... Pogovarjati se moramo o tem, da je v prvih osmih mesecih letošnjega leta še vedno zaposlenih 10.728 upokojencev, da je 36.900 pogodb o delu, da je 16,99 milijona ur nadurnega dela. Te številke so po osmih mesecih enake kot v lanskem letu v istem obdobju. Tu ni dobesedno nič storjenega. Letos je bilo zaposlenih 5.400 pripravnikov, od 8.000 načrtovanih. Za nasled-

nje leto TOZD-i predvidevajo, da jih bodo zaposlili še manj — 4.500, a le 2.500 za nedoločen čas, ostale pa za določen. O tem, da se na področju zaposlovanja ni nič spreminilo, oziroma, da se je **spremenilo na slabše**, se moramo pogovarjati.

V resoluciji 11. kongresa ZSMS je med drugim zapisano:

»V družbenoekonomski krizi se mladi vse težje zaposlujejo. ZSMS zato napoveduje boj brezposelnosti!«

Vendar pa boj le napovedati še

vanj. Seveda je v praksi precej drugače, ti podatki pa verjetno kažejo na to, da imajo nekateri po dva ali celo več družbenih stanovanj. Delegati so pri tej problematiki povdarili predvsem naslednje: treba je zagotoviti ustrežnejše pogoje za mlade jemalce posojil in prednostno obravnavo mladih družin.

Mladi naj plačajo lastno udeležbo pri vselitvi, in ne pred njo. Odpravi se naj pogoj določitve delovne dobe kot prevladujoče merilo za pridobitev stanovanja. Tudi sklenitev zakonske zveze naj ne bo odločujoč pogoj za pridobitev stanovanja itd. Tretja, po referatih zelo obširna tema je bilo kmetijstvo.

Delegati so govorili predvsem o trenutnem stanju in težavah kmetijstva. Trije kratki odlomki iz referatov nazorno prikažejo, v katero smer je tekla razprava. Delegatka Ksenija Pundrič iz Nove Gorice je povdarila, da je lahko kmet le tisti, ki ima zemljo, zemljo pa imajo prednost kupovati le kmetje. Nekmet ima po zakonu lahko le 1 hektar zemlje, ki pa danes stane tudi več kot 40 starih milijonov:

... V goriški občini zemlje za nakup enostavno ni in je še veliko dražja. Zemlja je pogosto v nepravilnih rokah. Ogromno površin imajo ljudje, ki zemlje sami ne obdelujejo in jo dajejo v zakup ali pa je zapuščen. Cel kup kmetijskih zakonov imamo, toda luknje v njih so velike, upoštevamo pa jih le v nekaterih primerih.

Ko prideš na zemljiško skupnost in prosiš za kos zemlje, ti odgovorijo čisto po zakonu. Zemljo dajejo le kmetom. Postanite najprej kmet in potem vam bomo lahko pomagali. Ko pa jim poveste, da je kje večji kos privatne zemlje, ki je neobdelana, potem izveste, da v takih primerih poskušajo ukrepati, da pa je težko vplivati na ljudi. Zanima me, komu so že odzvali zemljo, če je ni obdeloval?...

Delegat iz Mozirja je govoril o problematiki hribovskega kmetijstva:

»Ugotovite o stanju in problematiki hribovskega, oziroma višin-

skega kmetijstva na območju alpskega in predalpskega sveta v Sloveniji, veljajo v splošnem tudi za kmetijstvo v občini Mozirje, ki je ena izmed 24-ih občin v Sloveniji z izrazito hribovskim značajem kmetijstva. Na območju občine je opuščenih 59 kmetij (4,5 %), 99 (7,54 %) kmetij pa je brez nasledstva...«

O podobni problematiki je govoril tudi delegat iz Brežic:

»V občini Brežice, z dokaj ugodnimi pogoji za kmetijsko proizvodnjo, se s kmetijstvom ukvarja že 22 % prebivalstva. Starostna struktura pa je zelo neugodna, saj je mladih lastnikov kmetij do 40 let le 1,2 %, od 40 do 60 let jih je 23 odstotkov, od šestdeset let naprej pa kar 75,8 odstotka...«

... Problematičen je tudi tehnološki razvoj, uvajanje novih znanj, predvsem pa zaposlovanje mladih strokovnjakov. Na primer, v naši občini konča šolanje približno 30 kmetijskih strokovnjakov letno, ki pa se zaposlujejo v industriji in ne v kmetijstvu...«

Razen o zaposlovanju, stanovanjski problematiki in kmetijstvu, je precej mladih razpravljalo še o drugi problematiki kot je nagajevanje po delu, produktivnost, varstvo pri delu, mladinsko prestopništvo, itd. Pogrešali smo razprave o študentskih domovih, saj je ta problematika trenutno zelo pereča.

Delegati so govorili še o naraščanju birokracije, tudi v uvodnem referatu je bilo govora o tem. Na kongresu pa so bili prisotni kot delegati tudi profesionalni mladinski funkcionarji. Nekateri občinske konference so na kongres poslale kar svojo celotno »garnituro« mladinskih politikov — profesionalcev.

Tako so lahko o birokraciji razpravljali res tudi tisti, ki se z njo vsak dan ukvarjajo. No, morda je le naključje, pa vendar sta tudi nova podpredsednica in novi sekretar RK ZSMS po poklicu politologa.

S. P.

11. KONGRES ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

ZA PREOBRAZBO VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

O stanju na področju reforme izobraževalnega sistema je dokaj kritično v uvodnem referatu spregovorila predsednica RK ZSMS Darja Colarič:

»Med kongresom je bilo nekaj akcij naše organizacije, ki smo jih ocenili za uspešne. Ali so bile res uspešne in kakšen je delež zveze socialistične mladine pri tej uspešnosti? Začnimo z reformo izobraževalnega sistema. Večkrat smo se pohvalili, da smo zelo veliko mladih uspešno angažirali prav v pripravi reforme izobraževanja. Toda, tovariši in tovarišice, kaj pomeni naše tedanje angažiranje ob tem, da se danes ključni elementi te reforme vse prepočasno uresničujejo? Se mar lahko pohvalimo z našim deležem pri uveljavljanju načela združevanja izobraževalnega sistema z združenim delom. Nikakor ne. Nasprotno, tu se celo oddaljujemo od zastavljenih reformnih ciljev, saj združeno delo s svojo vse preveč kratkovidno kadrovsko politiko malodane zahteva, da mora izobraževalni sistem proizvajati kadre ozkega profila. Zakaj? Zato, ker je približno polovica potreb združene dela prav po teh kadrih, mladi strokovnjaki pa ostajajo na cesti. Veliko premalo, oziroma skoraj nič ni bilo narejenega pri uvajanju novih metod dela, izboljšavanju pogojev izobraževalnega dela, kar ne odpravlja enega od ciljev usmerjenega izobraževanja, t. j. socialne diferenciacije, in ogroža raven splošne izobrazbe in celo zaostreje odnos med učitelji in učenci. Vse to kljub novim programom. Ali tedaj lahko govorimo o uspehih, ne da bi govorili o teh stvarih? Mislim da ne!«

Uvodni referat v komisiji za preobrazbo vzgoje in izobraževanja je imel Bogdan Čepič, ki je sicer na RK ZSMS profesionalno zadolžen za področje vzgoje in izobraževanja. V referatu najprej kritizira združeno delo:

»V preobrazbo vzgoje in izobraževanja nismo šli zato, ker je potrebno vsake toliko let napraviti reformo in da je nekaj dela, ampak predvsem zato, da bi delavci in delovni ljudje obvladali tudi ta del združene dela. Da bi delavci odločali o programih pa tudi o številu strokovnjakov, ki jih potrebujemo v organizacijah združene dela in samoupravnih skupnostih. Žal pa ta preobrazba v družbi ne

poteka tako, kot smo si jo zastavili. Lahko bi rekel, da se nekateri še vedno ne zavedajo pomembnosti družbene reforme vzgoje in izobraževanja. Tu mislim predvsem na združeno delo. Še vedno se dogaja, da so zbori uporabnikov v PIS nesklepčni ali pa na robu sklepčnosti... Problem je, da organizacije združene dela izkazujejo svoje kadrovske potrebe predvsem po delavcih do četrte stopnje izobrazbe. To je kratkoročna kadrovska politika. Zavedam se, da je danes zelo težko srednjeročno planirati...«

Torej prvi krivec naj bi bilo združeno delo. Tovariši Čepič pa se v uvodnem referatu ni vprašal, zakaj združeno delo ne more planirati kadrov niti kratkoročno, da o časovno daljšem planiranju kadrov niti ne govorimo. Prvi pogoj za planiranje kadrov je tudi jasno načrtana in dolgoročno usmerjena gospodarska politika, te pa nimamo. In tako se pogoji gospodarjenja spreminjajo od sprejetja enega zakona do drugega (v sprejemanju novih zakonov pa smo verjetno najproduktivnejša družba na svetu). Ogledalo današnjega družbenega in gospodarskega trenutka je zagotovo tudi naše šolstvo in odnosi, ki v njem vladajo. Tudi v nadaljevanju svojega referata Bogdan Čepič ne pove nič novega, vse skupaj je le vsota že tolikokrat povedanega, od programov, pa do položaja učenca in študenta v procesu vzgoje in izobraževanja. Poglejmo še nekaj izvečkov iz diskusij mariborskih mladincev.

Vili Vindiš: »Vsekakor si mora ZSMS prizadevati za rušenje starih okostenelih odnosov v izobraževalnih institucijah, zato moramo vztrajati, da učenci skupaj s starši pridejo v sveto izobraževalnih organizacij, kar bo vsekakor omogočalo večjo enakopravnost učencev in učiteljev. Predlog spremembe zakona o usmerjenem izobraževanju, ki bi učenca spet postavil v star, neenakopraven položaj še ni sprejet, moramo pa se boriti, da ga v skupščini ne potrdijo.«

Gorazd Nastran je govoril o reformi visokega šolstva v Mariboru.

... Predvsem moramo stremeti, da bo sistemsko zagotovljeno dvojje:

1. Združenemu delu moramo

zagotoviti potreben kader, zadovoljujoč po kvaliteti in številu.

2. Izoblikovati moramo študij, ki bo ekonomičnejši, pa tudi produktivnejši...«

Takšne besede so nasploh značilne za nekaj razprav. Kot da potrebujemo samo študente, ki bodo znali vse o svojem ozkem področju dela, in kot da bi bilo oblikovanje celovite osebnosti in dobrega samoupravljalca osebna stvar vsakega posameznika.

Zelo zanimiva je bila tudi razprava delegatke Janje Milič, ki je opozorila na eno izmed posledic usmerjenega izobraževanja:

... Mladi smo pričakovali, da bo z uvedbo šolske reforme, med drugim šolanje urejeno tako, da bodo učenci delno razbremenjeni, oziroma, da bo že v šoli dovolj časa za diferenciran pristop k učenju. Zgodilo pa se je ravno obratno. Učni programi za posamezne predmete so prezahtevni, prenatrpani in tudi učbeniki so napisani le za zelo sposobne učence. V oddelek za 4. stopnjo zahtevnosti (v rangju bivše poklicne šole) prihajajo učenci z zelo slabim predznanjem in delovni navadami, pa tudi z manjšimi sposobnostmi. Tu se nehoti postavljati vprašanje, h kakšni kvaliteti znanja pelje ta preobsežnost in zahtevnost. Mlad človek čuti željo po znanju, a rabi tudi nekaj prostega časa. V reformo smo šli z

informacijo, da bodo imeli učenci največ trideset ur pouka tedensko, pristali pa smo pri 32 urah, ki jim moramo dodati še razredno oz. mladinsko uro. Tako učenec dnevno preživi v šoli 7 ur pouka, kar je preveč, glede na to, da ga čaka doma še učenje. Koliko časa ostane našemu srednješolcu, smo ugotavljali z anketo, ki je zajela 300 učencev. Ugotovitev je, da jih ima kar polovico le 2 uri prostega časa. Tako znaša delovnik našega srednješolca 10 do 12 ur, je torej daljši od delavnika delavca v združenem delu. Večina referatov od uvodnega naprej je bila precej mlačna, z golim opisovanjem stanja in ponavljanjem že ničkolikokrat izrečenih dejstev. Kot da delegati ne bi prebrali predloga ključnih usmeritev 11. kongresa ZSMS, v katerem je govora o povečevanju socialne diferenciacije tako dijakov kot študentov, stagniranju ravni splošne izobrazbe, zaostritvi odnosov med učenci in učitelji itd. Veliko se je govorilo o reformi, malo oziroma nič o odnosih študent — profesor, o ocenah, o tem, da mora biti tisti, ki vzgaja najprej sam vzgajan (Marx) in še o mnogih pomembnih stvareh, brez katerih ni in ne more biti reforme izobraževanja. Brez spremembe položaja šolstva v družbi in spremembe položaja učenca in študenta v šolstvu in družbi bo tudi zdajšnja »reforma« šolstva pustila šolstvo nereformirano.

S. P.

Zvone Dorič

Delo komisije političnega sistema socialističnega samoupravljanja bi lahko bilo po moji prosti presoji eno izmed najboljših, če ne kar najkonkretnije v delu 11. kongresa ZSMS v Novem mestu.

Za takšno predpostavko nam služi koreferat Srečka Kirna na I. plenarni seji kongresa, ter uvodna referata Mileta Šetince in Cirila Ribičiča ob začetku dela komisije političnega sistema. Vsi trije so se hrabro in korenito spopadli z nakopičenimi problemi, ki težijo našo družbeno skupnost, s tem pa seveda nas vse, prav posebej pa še mlado generacijo. Koreferat S. Kirna je dobil pri delu v komisiji vso podporo, saj so se tudi tisti, ki so se poglobili v dano temo problema, usmerili predvsem na probleme, ki jih je poudaril že S. Kirn v svojem koreferatu. Poudarjeno je bilo, da vse preveč nezainteresirano (prav mladi) opazujejo kaj se dogaja, kako si odločanje v tujem imenu vse bolj utira pot, oz. postaja že kar ustaljena praksa, zlasti pri razreševanju nekaterih najpomembnejših vprašanj. Zato je kongres po mnenju mnogih prava priložnost, da se pove da zadnje ukrepe administrativne narave velik del ljudi občuti na svoji koži kot pravi „birokratski udar“ in to kljub opravičilo zaradi kritičnih razmer v našem gospodarstvu.

Toda razprave premnogih udeležencev niso ravno sledile izzivu uvodnih besed. Delegati so premalo kritično (ali pa sploh ne) ocenjevali poskuse reševanja gospodarske krize z obrabljenimi metodami. Da se boj za preživetje ne bi pokazal na še bolj protislovni ravni, kot se kaže danes, so potrebne spremembe pri koreninah same krize. Kot je poudaril predsednik DPZ Skupščine SRS C. Ribičič spremembe v sistemu niso možne brez ustreznih sprememb v političnem sistemu.

Dandanes je nujno potrebna kritična analiza političnega sistema, predvsem v pogledu njene racionalizacije in večje učinkovitosti.

Največ časa so delegati komisije za politični sistem porabili za vprašanje s področja splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite in nalogami ZSMS s tega področja. Koristno bi bilo, če bi se razprave o SLO-u in DS nanašale na splošno problematiko vključevanja mladih v obrambne aktivnosti. Vendar so več časa raje zapravili za navajanje statističnih podatkov o slabi udeležnosti Slovencev v starejšem kadru JLA, o nesmoternosti služenja vojaškega roka 15 mesecev (poročevalec se je ogreval le za 6 mesecev), o tem kakaj dekleta še vedno ne služijo rednega roka — kljub osnovnim izhodiščem in o slabostih pri poučevanju predmeta Obramba in zaščita.

Nekaj smo slišali tudi o mednarodni dejavnosti ZSMS, toda razprave zopet niso prišle dlje od „popravljanja“ organov in organizacij, ki delajo na tem področju v ZSMS in drugje. Prevladovali so lokalni interesi in izkušnje, manj pa je bilo navezovanja in opranja na kongresne dokumente in gradivo.

Zanimivo je bilo tudi poslušati zamejske Slovence v njihovih pozdravnih besedah, ko se niso najbolje izrazili o omejitvenih ukrepih ZIS-a. Tukaj se je pokazalo kako šepa naša (oz. njihova) informacija, o dejanskih vzrokih, zaradi katerih smo jih morali sprejeti.

Le redke razprave so se dotaknile tudi drugih področij te komisije, npr. informiranja, delovanja mladincev v delegacijah in sploh delovanja delegatskega sistema. Isto usodo je doživel tudi odnos med republiško organizacijo in ZSMJ, ki je dokaj neizoblikovan in takšen bo vsaj še do zveznega kongresa. Okoli 40 razpravljavcev v tej komisiji torej ni sestavilo celotne in prave slike mladega človeka in njegove organizacije v sistemu socialistične samoupravne demokracije.

Gorazd Zupan

SREČKO KIRN

Zavest, da politični sistem socialističnega samoupravljanja ne deluje tako kot bi glede na doseženo stopnjo razvoja socialističnih samoupravnih odnosov v celoti moral, je v Zvezi socialistične mladine Slovenije prevladujoča. To je kritična in revolucionarna zavest, je zavest, ki žene naprej; je skratka predpostavka vsakršnega nadaljnjega revolucioniranja obstoječih družbenih odnosov.

Srečujemo se z državnimi posegi, z administriranjem, ki delegatske skupščine spreminja v glasovalne in legalizatorske aparate birokratskih odločitev. Srečujemo se s potencirano močjo sisovskih strokovnih in vodstvenih aparatov, ki spreminjajo procese svobodne menjave dela v lastno zgodovinsko kreaturo, samo zato, da bi ti aparati in ta vodstva ohranila svoj položaj, ki ni nič drugega kot iztegnjena tipalka birokratskega in tehnokratskega manipuliranja z ljudmi. Srečujemo se z razjedajočim pritiskom vodstvenih struktur, ki blokirajo delo osnovnih delegacij, ki poskušajo napraviti njihovo delo neučinkovito, če že ne nepotrebno v celoti. Toda vse to je zgolj rezultat, zadnji člen družbenih procesov, ki so zakriti z balastom političnega žargona, socrealistične mitologije, požiganje predsodkov vseh vrst med katerimi je nacionalizem samo eden izmed mnogih.

Če vzamemo, da je politični sistem socialističnega samoupravljanja eno ključnih področij razrednih spopadov v naši družbi, potem sem mnenja, da obstoji poleg vseh ostalih tudi neka temeljna značilnost, ki je koncentrirano povzeta v našem odnosu do obstoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja kot takega. Gre za odnos, ki predpostavlja, da samoupravljanje v organizacijah združenega dela, samoupravljanje v KS, v SIS in delegatski sistem v celoti delujeta že s tem, ko sta formalno postavljena.

DANE TERBIČ

Marsikdaj neustrezna in nezadostna idejnopolična razgledanost mladih, ki so že aktivno vključeni v organe, komisije in predststva po osnovnih in občinskih organizacijah, se nam nemalokrat pojavlja kot zavora pri reševanju problematike, ki jo obravnava posamezno telo, oziroma komisija v katero je tak mladinec vključen. Postavlja se pa vprašanje vsebine mladinskih političnih šol in vsebine idejnopoličnega delovanja preko vseh najrazličnejših akcij, ki jih mladi v svojih sredinah organizirajo in izvajajo. Čeprav so programi v šolah precej usmerjeni v obravnavanje marksistične tematike pa bi z boljšim zajemanjem in obravnavanjem te tematike v političnih šolah še izboljšali poznavanje in razumevanje marksistične misli in uporabo te misli v praksi.

Dejstvo, ki govori v prid temu, se nahaja v obstoju še enega sistema odločanja, neformalnemu sistemu odločanja. Ve se, da se cela vrsta pomembnih družbenih odločitev sprejema preko (na primer) vročih telefonov med poslovodnimi organi in občinskimi in bančnimi vrhovi. Ve se, da se te odločitve sprejemajo na sestankih raznih koordinacij in še kako se ve, da se te odločitve zgolj formalno potrjujejo na delavskih svetih in skupščinah.

Zato pa so rezultati takšnega zgolj formalnega samoupravljanja zelo značilni. Večina delavcev v takšnem okolju jemlje socialistično samoupravljanje kot nekakšno naravno danost, s katero ne vedo kaj početi, kar prihaja najbolj do izraza pri volitvah, kjer je prava muka pridobiti ljudi za delo v samoupravnih organih in delegacijah.

Toda mi se moramo zavzeti prav za te aktivnosti, torej za revolucionarno akcijo krepitve socialističnega samoupravljanja in proti njegovi blokadi.

Preprosto povedano zavzemati se moramo skupno z ostalimi družbeno političnimi organizacijami, da se utrjuje zavest o zgodovinskem, revolucionarnem značaju političnega sistema socialističnega samoupravljanja, zahtevati moramo dosledno izvajanje vseh formalnih postopkov v pripravi in sprejemanju odločitev, zahtevati moramo izpolnitev vseh materialnih, časovnih in kadrovskih pogojev, ki so potrebni pri delovanju našega političnega sistema.

Če povsod poudarjamo vlogo OO ZSMS in preko nje našo odprto in množično prisotnost v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja, potem je edina pot, da to dejansko realiziramo prav v našem boju za aktiviranje njegovih mehanizmov, za uveljavljanje njegovih institucij, ne pa da se tem mehanizmom in institucijam v praktičnem življenju prav mi odpovedujemo.

11. KONGRES ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

MILE ŠETINC

Ni dolgo tega, ko je v medkongresnem obdobju, na ani od sej RK ZSMS, eden od odgovornih družbenopolitičnih delavcev glede omenjene gospodarske krize dejal, da pri nas krize ni, ker poznamo poti izhoda iz takolimenovanih zaostrenih pogojev gospodarjenja. Te pa so: več in bolje delati ter bolj disciplinirano uredničevati sistemski osnutek, ki je menda dober, skorajda „preveč idealen“, le praksa mu ne odgovarja. Ta teza, sicer še vedno močno prisotna med ljudmi v obliki posebne „samoupravljalške“ demagogije in ideološkega prikazovanja neresnične realnosti, vendar preveč podobna tisti znani satirični zgodbi o dobri vladi in slabem ljudstvu, ravnokar doživlja svoj zlom v ozračju, ki ga ustvarja zadnji „paket ukrepov“.

Priča smo poskusom, da bi gospodarsko krizo reševali z istim instrumentarijem, s katerim je bila spočeta. Razlika je le v tem, da razne politične „koordinacije“ sedaj ne dirigirajo investicij (to nalogo so prevzeli državni organi v obliki komisije za oceno investicij), ampak preverjajo, zakaj gospodarske organizacije ne izvažajo več kot izvažajo, oziroma zakaj ne izvažajo.

Živimo v času, ki ga nekateri dramatično imenujejo „boj za preživetje“. Da se ta boj ne bi nekoč spet ponovil na višji in še bolj protislovni ravni, so potrebne spremembe pri koreninah sedanjih kriz. Nekatera rešitve so nakazane v stabilizaciji.

skom programu tkim. Kraigerjeve komisije.

Spremembe v ekonomskem sistemu pa niso možne brez ustreznih sprememb v političnem sistemu, ne njegovih osnovah, ampak v njegovem delovanju. Pri tem mislim na analizo in izdelavo mehanizma za preprečevanje prekoračitve ustavnih pooblastil družbenopolitičnih skupnosti in preko njih družbenopolitičnih organizacij, zlasti v obliki raznih „političnih koordinacij“. Gre enostavno za to, da se družbenopolitične organizacije „odlepijo“ od odločanja o družbeni reprodukciji in se posvetijo uresničevanju svoje idejnopolične vloge. To seveda ni možno brez pojasnitve osebne in kolektivne odgovornosti znotraj družbenopolitičnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij, za kar je predpogoj demokratizacija kadrovske politike preko omejevanja moči vsemočnejših „kadrovskih koordinacij“. Sredstva javnega obveščanja bi bilo treba osvoboditi spon birokratskega diktiranja in dirigiranja ob krepitvi institucij širšega družbenega vpliva, ki bi preprečevali skupinsko lastninsko uzurpiranje in izstopanje iz okvirov „pravil politične igre“ v sistemu socialističnega samoupravljanja. Samo tako bo mogoče okrepiti nešteto krat omajano zaupanje javnosti v sredstva javnega obveščanja, ki se najbolj očitno kaže v pravi diktaturi govoric, ki včasih formirajo javno mnenje bolj kot pa sredstva javnega obveščanja.

CIRIL RIBIČIČ

Moje mnenje je, da je bilo v dosedanjih razpravah veliko kritike političnega sistema in njegovega delovanja. V delovanju političnega sistema je premalo čutili stabilizacijska prizadevanja in celotno aktivnost na sploh. To v glavnem poteka od dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Zdaj se razmišlja o novi, da bi le to obravnavali v posebni skupini.

Mislim, da je bilo pravilno, da se je na tem kongresu opozorilo na problem sodelovanja v ozkih krogih. Zaradi zaprtosti sej v republiki in federaciji, ugovori ne pridejo v javnost. Zato je prav, da to pripombo povemo javnosti. Ukrepi so le deloma prisotni.

DELEGATI 11. KONGRESA ZSMS

Za 11. kongres Zveze socialistične mladine Slovenije je bilo izvoljeno skupaj 445 delegatov in od tega se jih je kongresa udeležilo 413 oziroma 92,6 %.

1. Struktura po spolu:

Zenske	143 oz. 33 %
Moški	298 oz. 67 %
Ni imen	4 oz. —

2. Struktura po starosti:

letnik	število
45	1
48	1
50	2
51	8
52	8
53	21
54	29
55	34
56	45
57	54
58	35
59	36
60	32
61	23
62	18
63	11
64	14
65	9
66	2
67	1
ni podatka	67

Struktura delegatov torej ni tako blesteče mladinska saj je povprečna starost delegatov bila 25,5 let. Ob tem bode v oči, da med delegati na mladinskem kongresu ni bilo nobenega mladinskega izosnovnošolskih OO ZSMS. Tako je bila najmlajša delegatka Jelka Jašinsky, rojena 6. 8. 1967, učenka iz Titovega Velenja.

Tudi člani predsedstva RK ZSMS niso najbolj rosnih let, posebej če vemo, da ima predsednik Andrej Brvar 29 let, sekretar Bojan Zlenđer 28 let, podpredsednica Saša Dragoš pa 25 let. Tako znese skupna starost tridesetih članov predsedstva RK ZSMS kar 770 let. To pomeni, da je povprečna starost 25,6 let kar je na ravni delegatov 11. kongresa v Novem mestu.

GORAZD

NAŠI KONGRESI

OD KOČEVSKÉ REKE DO NOVE GORICE

Začetki mladinskega gibanja v Sloveniji segajo tja v devetnajsto in začetek dvajsetega stoletja. Mladina je delovala v mnogih društvi, legalnih organizacijah in seveda v ilegalnih organizacijah SKOJ-a in tudi v partijski organizaciji.

Med NOB so se mladi organizirali v mladinskih odborih ustanovljenih po vaseh, mestih, tovarnah, ulicah ipd. Kot idejno jedro je med mladimi delovala SK SKOJ, ki je bila tudi po I. kongresu jedro in najaktivnejši del organizacije mladih. Zato so se na OK OF odločili, da se ustanovi ZSM.

PRVI KONGRES ZVEZE SLOVENSKE MLADINE

10. oktobra 1943 se je zbralo v Kočevski Reki okoli 190 delegatov.

V resoluciji so med drugim tudi zapisali: „Na svobodnem slovenskem ozemlju smo prvič manifestirali enotnost, ki jo je slovenski narod skoval v težki borbi. V imenu slovenske mladine, ki nas je izbrala na demokratičen način, smo poudarili našo brezmejno ljubezen do domovine in do naroda, naše vsestransko zaupanje v OF, v narodnoosvobodilno vojsko in v njen glavni štab.“

DRUGI KONGRES ZVEZE SLOVENSKE MLADINE

Na drugem kongresu mladine so se mladi iz Slovenije zbrali takoj po končani vojni vihr. Kongres je zasedal od 24. do 27. junija 1945 v Ljubljani. Kongres je pomenil obratni mladim z štiriletnim obdobjem narodnoosvobodilnega boja, v katerem je tudi mladina dala svoj viden delež. Zvezo slovenske mladine so na kongresu preimenovali v Zvezo mladine Slovenije, saj dotedanje ime ni ustrezalo, ker ni vključevalo mladine drugih narodnosti na slovenskem ozemlju.

TRETI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Na tem kongresu mladine, ki je od 12. do 15. maja 1947, ponovno bil v Ljubljani, je imel govor tudi tedanji predsednik slovenske vlade M. Marinko, ki je med drugim dejal:

„Doba od 2. do 3. kongresa mladih je bogata izkušnja. Ogromni uspehi, ki ste jih dosegli v tem času, vam bodo zgled za nadaljnje delo. Na kongresu so ZMS preimenovali v Ljudsko mladino Slovenije.“

ČETRTI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

V času četrtega kongresa je LMS imela že 150 tisoč članov.

Kongres je zasedal od 5. do 8. aprila 1949. Veliko pozornost so posvetili vprašanju mladega delavca. V resoluciji so zapisali kako se naj opredeli vloga mladega delavca, ki se vključuje v idejnopolično izobraževanje.

PETI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Peti kongres je pomenil tudi deseto obletnico delovanja mladinske organizacije. Delegati so se sestali od 10. do 12. oktobra 1953 v Mariboru. V tem času je zelo aktivno zažvela Zveza študentov tudi v Sloveniji. Študentje so preverjali svoje delo in se dogovarjali za nove naloge na rednih letnih skupščinah.

ŠESTI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Mladi iz vse Slovenije so se sestali tokrat v Celju in sicer od 13. do 15. septembra 1957. V tem času so ponovno zažvele mladinske delovne akcije, ki so predtem že nekoliko zamrle. Mladina je sprejela pomembne sklepe za izpolnitev petletke in tako v veliki meri prispevala k razvoju družbe.

SEDMI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Na sedmem kongresu, ki je bil v Kranju od 26. do 27. januarja 1962 so ugotovili, da se mladina čedalje bolj zanima za vsa vprašanja družbenoekonomskih odnosov, in da se povsod želi vključevati v široko politično aktivnost. V tem času pa je tekla tudi največja mladinska delovna akcija: izgradnja ceste bratstva in enotnosti.

OSMI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Od prejšnjega kongresa je minilo kar šest let in tokrat so se mladi

sestali v Velenju od 11. do 22. junija 1968. Čeprav so obdobje sedmega kongresa ocenili za uspešno, pa vendarle ne gre prezreti slabosti, ki so se v tem času porajale v mladinski organizaciji. Smernice za razrešitev mnogih slabosti mladinske organizacije v tem obdobju je vsekakor nakazala tudi 3. kongresenca ZKJ, posvečena problemom mladine in njene generacije.

DEVETI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Kongres je zasedal v Moravcih pri Murski Soboti od 2. do 4. oktobra 1974. Začrtal je dejansko, po kakovosti novo, usmeritev mladih na čvrsto pot uresničevanja samoupravljanja. Novo ime ZSMS, sprejeto na tem kongresu in tudi pozneje na kongresu ZSMJ, pomeni tudi novo vsebino dela.

DESETI KONGRES SLOVENSKE MLADINE

Na kongresu se je zbralo 630 delegatov, ki so med 12. in 14. oktobrom 1978 zasedali v Novi Gorici. Razmere, v katerih se je pripravil in sklical deseti kongres, so bile ugodne, gospodarska situacija v ožji in širši domovini celo izredno ugodna. Krizne situacije, ki je značilna za obdobje po desetem kongresu, mladi na kongresu še niso občutili.

pripravil: G. Zupan

NAŠI KONGRESI

KONCERT SURFING JAZZ COMBA V AMFITEATRU GIMNAZIJE MILOŠA ZIDANŠKA, 15. X. 1982

15. X. 1982 je bil zanimiv koncert mlade jazzovske skupine Surfing Jazz Combo („Surfing“ v naslovu nima nobene zveze z glasbo skupine in je tam čisto po naključju).

Milko Lazar (sax, klavir) in Martin Bajde (bobni) sta igrala skupaj kakšna dva tedna, preden sta se jima v septembru pridružila še Mladen Delič (kitara) in Rastko Zager (bas).

Milko Lazar obiskuje četrti letnik Srednje glasbene šole v Mariboru in je glede na starost (sedemnajst let) ter pokazano glasbeno znanje na koncertu zelo talentiran in izredno obetaven mlad glasbenik in komponist (na koncertu so zaigrali tudi nekaj njegovih zanimivih skladb).

Martin Bajde študira četrti letnik glasbene šole v Grazu. Ima dokajšnje sposobnosti, vendar na pamet naučeno igranje ne zna osmisliti, oz. povezati v celoto. Sepali so predvsem prehode, kar pa je bila zaradi neuigranosti, nasploh ena od glavnih pomanjkljivosti skupine.

Rastko Zager, ki je nekoč igral v Pečenkovem Drsečem tečaju, je solidno opravil funkcijo basista. Bas je bil slabo ozvočen. Ne spominjam se, da bi izvedel kakršenkoli solo, omejil se je na spremljavo.

Mladen Delič, je igral v nekaj manjših skupinah, nazadnje v „session bandu“ na koncertu za glasbeni klub v Rotovžu. Je zanimiv kitarist, ki še nima čisto izdelanega stila, tako da njegovo igranje niha od posnemanja klasičnih kitaristov „Joe Pass tipa“, do novejših „jazz rockerjev“ (kar pa je v njegovem igranju prisotno v manjši meri). Zdi se mi, da ima tehnično znanje (čepav se tudi tu vidijo pomanjkljivosti, ki jih bo sčasoma verjetno odpravil), vendar vedno ne ve, kaj bi odigral. Mladen namreč očitno noče pasti v standardno preigravanje skladbe in se spušča v samosvoje improvizacije, ki pa niso vedno dovolj navdahnjene. V spominu pa mi je ostala njegova zanimiva varia-

cija na Summertime temo, ki jo je izvedel za Milkovim saksofonskim delom. Milko pa je recimo ravno v Summertime skladbi dokaj verno preigral melodijo in se ni oddaljeval v improvizacijo.

Toliko za uvod.

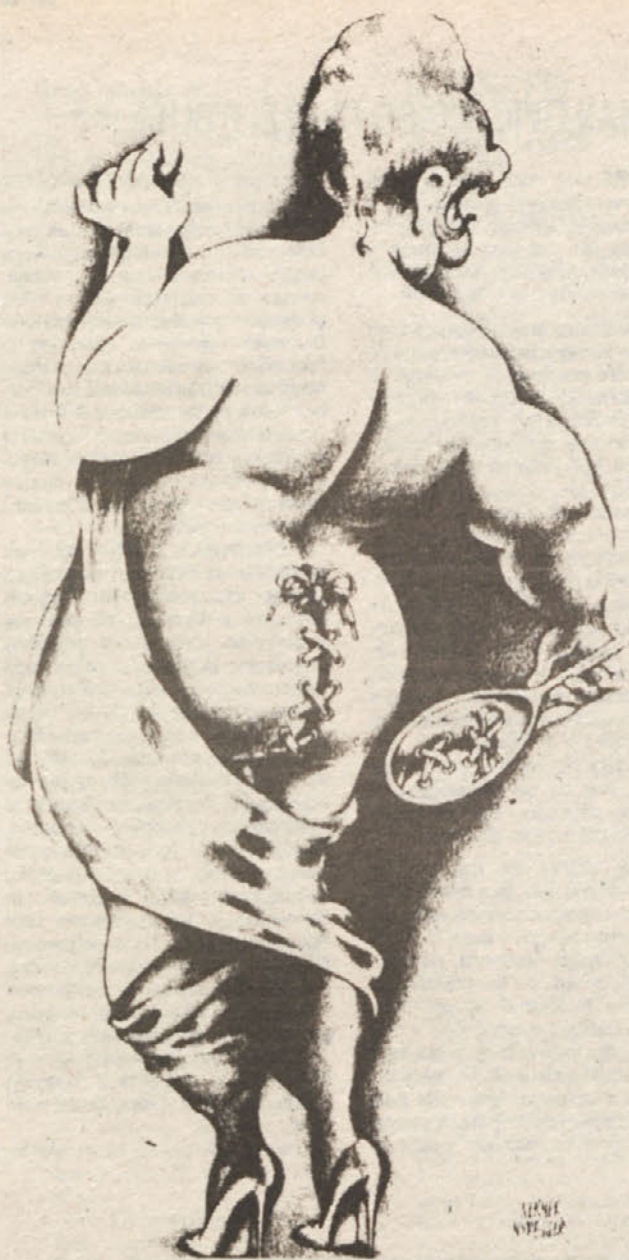
V amfiteatru se je zbralo kakih dvesto obiskovalcev, predvsem srednješolcev (kart je bilo prodanih okoli 150). Del obiskovalcev je dvorano sicer zapustil nekje v sredini koncerta, ko je tudi kvaliteta nastopa malce upadla, in so se glasbeniki delno tudi že ponavljali, vztrajnejši pa so ostali do konca.

Surfing Jazz Combo so začeli okorno, nerodno, imel sem občutek, da so na odru štirje glasbeniki, ki govorijo vsak svoj jezik in igrajo čepav tehnično na dokaj visokem nivoju drug mimo drugega, vsak zase. Ta neuigranost je verjetno posledica težkih pogojev za vaje, ker nimajo primernega prostora, razen tega pa je bobnar med tednom v Grazu in to še dodatno otežuje skupinsko delo.

Po prvi skladbi (Made in Voyage) so se malo sprostiti in se bolje ujeli. Nato so se zvrstili „klasike“ (So What, Summertime itd.) pa tudi Milkovske skladbe — New funk samba, lična Jesenska pesem, ki sta jo odigrala Milko pri klavirju in Mladen z akustično kitaro, pa zadnja, zame najbolj izvedena Samba po dežju — vesela, z zanosom odigrana. Glasbeniki so se dobro ujeli in skladbo zaključili nastop.

Glasba skupine je dokaj tradicionalistično jazz obarvana, poznajo se tudi (manjši) vplivi Jazz rocka in ostalih sodobnih smeri. Milko se je izkazal s saksofonom, ima čist, dokaj močan in poln zvok. Pri klavirju pa je nepotrebno pretirano uporabljal pedal, kar pa je posledica tega, da je pedal dobil šle pred kratkim in ga je hotel preskusiti. Škoda, koncert ni pravi kraj za to.

POŠTRAK MILKO

Tri krat hura za Mestno konferenco Zveze socialistične mladine Slovenije Maribor. Trikrat hura samo zato, ker so organizirali koncert Pankrtov In trikrat hura za to isto mestno konferenco zaradi slabe reklame.

je bilo mogoče zaznati nekaj bas kitare, drugače pa samo velik trušč in pa trije mladci, ki so noreli pod odrom.

Pankrte je bilo treba počakati nekaj minut. Ni bilo pravega upanja, da se bo zvok kaj spremenil in dvom je bil upravičen. Muka je bilo truditi se in napenjati ušesa in možgane samo zato, da bi razumel, kaj Pero pravi. Sreča za Pankrte je bila ta, da je skupina kakih 50-ih mladincev znala večino tekstov na pamet in jih za razliko od drugih, tudi pela. To je bila tista skupina, ki je ob prihodu Pankrtov na sceno v rugby stilu prihrumela pod oder, kjer jih je ustavil živi zid močnih fantov-redarjev.

Toda ti jih niso motili v taki meri, da ne bi doživeli svoje katarze ob „divji glasbi“, trganju majic in šalov in rutic (da niso bile kje pionirske) in metanje teh delov oblek na oder. Videti je bilo tudi posamezne pljunke, vendar storilce že iščejo (tisti popljudani).

Kaj dosti več pa tudi ni mogoče povedati. Pankrti so se potrudili, vsaj Pero je kazal take znake, vsem pa se je izredno mudilo. Verjetno na vlak. In tako se je koncert končal takrat, ko bi se moral šele začeti.

Tako se je pričakovana veselica (t. j. proslava) ob „največjem“ punkrock dogodku v tem letu v mestu ob mirni reki Dravi sprevrgla v žalno komemoracijo. Ali pa je bilo že vse naprej določeno?

In zato zahtevamo, da se postavijo pred sodišče - novi oleandri, da bo okolica lepša.

Vasja Eigner

PANKRTI – SREČA ZA MARIBOR IN OBRATNO

Slaba reklama sicer ni bila edina pomanjkljivost tega koncerta, ki bi moral biti že poleti, pa je zaradi slabega vremena odpadel. Zopet se je namreč izkazalo, da je Halo C nomogoče ali pa vsaj izredno težko ozvočiti.

Skakafcev (ali kako se zdaj imenujejo) sploh ni bilo mogoče slišati. Dvorana je bučala, petja sploh ni bilo slišati, kdaj pa kdaj

PRED PREDSTAVO SSG TRST – „KRVA-VA SVATBA“ smo pred gledališčem izvedli „ekspres“ anketo. Anketirali smo 27 mimoido-čih, dva pa sta anketo odklonila, ker nista imela časa.

Dobili smo naslednje rezultate:

	DA	NE
1. Ali poznate Borštnika?	23	2
2. Ali je bil Borštnik dober dramatik	17	10
3. Kako je bilo Borštniku ime? IGNAC 10, MILAN 1, NE VEM 16		
4. Ste letos že bili v gledališču?	23	4
5. Je letos kvaliteta BS padla?	4	20
	NE VEM 3	
6. Je BS kulturni praznik za Maribor?	26	1
7. Delate v neposredni proizvodnji?	3	24
8. Si mlajši od 30 let?	16	11
9. Si prišel na predstavo zato, ker si dobil karte od sindikata?	16	11

Povprečni anketiranec ima naslednje lastnosti: Ne dela v neposredni proizvodnji, letos je bil že večkrat v gledališču, kart ni dobil od sindikata, trdi, da je BS kulturni praznik za Maribor, in da kvaliteta BS ni padla. Borštnika pozna predvsem kot dobrega dramatika, kako mu je bilo ime pa ne ve.

Aleš Razpet

JUMP UP – ZAPLEŠIMO

basist BILLY GRANT

Četrtek večer v Cankarjevem domu, 28. oktober, nabito polna dvorana, veliko zvoka in plesne spodbude, vendar pa stoli ovirajo sproščeno gibanje ali vsaj premikanje na mestu.

Zdi se, da so nekateri mojstri improvizirane glasbe začutili v plesnih ritmihi, predvsem reggaeja, tisto novo, živo moč, ki je kakor vzmet za drugačno muziciranje. K temu dodajo še vokal, izrazito virtuosnost obvladovanja glasbil, ki so le igračka za izvajalstvo o besedne celote.

Govorimo o kvintetu Jump up, ki so ga po uspelem in zvočno-vizualnem presenetljivem nastopu Decoding Society Shannona Jacksona, ljubljanski organizatorji povabili v slovenski kulturni hram. Jump up usmerja altovski saksofonist Oliver Lake, ki je svojo ljubljansko zvočno podobo gradil še s flavto, sopranskim in tenorskim saksofonom ter vokalom. Kljub dovršenosti igranja ostaja altovski saksofon z značilno barvo, njegovo prvo glasbilo. Prav zvočna altovska barva se imenitno vključuje med vokal in tipično reggaevsko zvočnost.

Oliver Lake je v Ljubljani muzical že lani. V vse premalo odmevnem nastopu World saxophone Quarteta, ki je kljub zasedbi 4 pihal že prinesel tipične plesne ritme, je ostalo le pri akustičnem spletu pihalskih zvokov.

Tokrat so Lake in soglasbeniki vse elektrificirali, kar prinaša novo zvočno razsežnost. Zvok je

OLIVER LAKE

drugimi umetnostnimi zvrstmi, mu glasba v plesni ali improvizacijski obliki ostaja najbližja, najvažnejša. Plesno-glasbeno obdobje Oliverja Lakea se bo nadaljevalo, saj želi pridobiti in osvojiti čimveč ljudi, ki bodo plesali po njegovi glasbi. Pa zaplešimo-Jump up!

NOV SLOVENSKI FILM: RDEČI BUGGY ALI KAJ TI JE DEKLICA

Naše uredništvo je že mesec dni prej rezerviralo karte na Festivalu domačega filma v Celju in to predvsem zaradi filma „Rdeči Buggy“. Res, da v njem igra prvi mariborski rocker Zoran Predin, toda bili so še drugi vzroki. Predvsem me je zanimalo kako bo režiser Karpo Godina „obdelal“ povojno stalinistično obdobje pri nas, obdobje kolektivnega združništva in obdobje koloradskega hrošča. Režiser nam riše pot malega radijskega orkestra, ki po „višji direktivi“ potuje po Sloveniji, da bi „razveseljeval“ kmečko občinstvo. Glasbeniki so „po srcu“ jazzisti, igrati pa morajo koračnice in polke, jazz glasba pa je označena kot „dekadenca, ki ni iz naših logov in ni za naša ušesa“. To pa še ni edini konflikt glasbenikov z družbo in režimom. Na svoji poti vidijo, kako miličniki kmetom na silo odvzemajo živino in kako jih mučijo. Cilji revolucije jim postanejo tuji ravno takrat, ko nas napade Informbiro. Film se konča tragično, kajti saksofonist se odloči za emigracijo, pa ga naši graničarji pri poskusu prehoda meje ubijejo. Njegov prijatelj trobentač takrat zgubi še zadnje upanje, da je družba, v kateri živi humana, in da je v njej še vredno živeti.

Režiser se je, to lahko mirno trdimo, pogumno lotil in izpeljal dolga leta tabu teme naše povojne izgradnje socializma. Najbrž pa je za dober film potrebno še kaj več, kot pa le pogum. Film je deloval nekako površinsko. Sporočilo filma je dokaj jasno in lahko razumljivo. Ali je to tisto za kar smo se borili, ali smo za to umirali, da nas maltretira lastna revolucija? Stalinizem je tudi pri nas izdal revolucijo in mladi ljudje tega niso mogli niti hoteli razumeti in dopustiti. Do sem vse O. K., toda psihologija likov je prozorna kot steklo in prazna kot balonček. O tem skoraj ni, da bi izgubljali besede. Pač pa je režiser Karpo Godina spet dokazal, da je prvi mojster filmske fotografije pri nas. Po filmu „Okupacija v 26 slikah“ je to spet ena od najlepših filmskih fotografij, kar sem jih videl. Karpo Godina je mojster v izbiri kompozicije slike in nedosegljiv v svetlobi.

O igri ni bilo težko reči kaj tehtnega, saj igralcem te vloge res niso mogle delati preglavic. Take kot so, so jih zlahka zmogli tudi amaterski igralci. Film torej ni niti tako dober niti tako slab, kot se nam sprva zdi.

L. V.

Mariborska koncertna sezona se je tudi letos začela s festivalom baročne glasbe, že štirinajstim po vrsti.

4. 10. je nastopil kvartet pozavn iz Švice, ki ga vodi Mariborčan Branimir Slokar. Izkazali so se z izredno uigranostjo in obvladovanjem glasbil, kar je prišlo še posebej do izraza v zadnji točki sporeda, Telemannovem Concertu A4, ki je v izvorniku pisan za štiri violine.

6. 10. se je predstavil mladinski komorni orkester Espoo iz Finske, pod vodstvom dirigenta Paava Pohjole. Spored je bil sestavljen iz skladb razmeroma znanih avtorjev (izjema je še švedski skladatelj finskega porekla J. H. Roman), pa tudi izveden je bil dovolj kvalitetno, da je popolnoma zadovoljil žal le maloštevilno publiko.

Neobiskana je bila viteška dvorana tudi 9. 10., na koncertu mariborskega kvarteta Collegium musicum, ki se mu je pridružil še violinst Crtomir Šiškováč.

pomanjkljivosti je bilo preveč, da bi koncert popolnoma uspel.

Višek festivala je bil koncert londonskega Bachovega orkestra pod vodstvom None Liddell (prve violinistke). Težične koncerta je bilo na Bachovih delih, predstavili pa so tudi tri angleške skladatelje: baročnega mojstra Henryja Purcella in dva skladatelja iz tega stoletja — Walterja Leigha (1905-1941) in Benjamina Brittena. Kvaliteta — povsem na nivoju renomeja izvajalcev — vrhunski!

Navedušil je tudi dunajski organist Martin Haselböck s koncertom v mariborski stolnici (18. 10.). Bachova Toccata

FESTIVAL BAROČNE GLASBE MARIBOR '82

ta in fuga, ki jo je zaigral kot dodatek h koncertu, je izvenela kot veličasten zaključek festivala.

Barok je s svojo oblikovno dognanostjo, zvočno polnostjo, razgibanostjo in razmeroma lahko dojemljivostjo, prav gotovo tisto obdobje glasbe, ki je, kljub svoji starosti, še vedno zelo popularno — torej ni omejen le na krog poznavalcev, ampak je dostopen tudi najširšim množicam (skupaj s klasicizmom je neke vrste uvod v razumevanje kasnejših, bolj programsko usmerjenih in težje dojemljivih obdobij v klasični, t. i. „resni“ glasbi). Baročni festival bi torej lahko bil, tudi z vidika popularizacije glasbene klasike, pomemben dejavnik v kulturnem dogajanju mariborske regije. Žal pa je to le deloma. Stara pesem je že, da na koncertih prevladujejo t. i. „kulturniki“ (torej neke vrste elita), obenem pa je vzpodbudno, da narašča zanimanje tudi med mladino. Toda:

Vstopnica za en koncert stane 100 din, stojnice pa ukinjeno!

Povprečen mlad človek, ki nima stalnih dohodkov (oz. v najboljšem primeru dobiva skromno stipendijo), ob vseh drugih izdatkih le stozka pogreša še dodatnih „60 jurjev“ v dveh tednih (čepav gostinski lokali in diskoteke dokazujejo nasprotno, a tu gre bolj za možnost shajanja, kot za zadovoljevanje kulturnih potreb). Enako velja tudi za delavce z nizkimi osebnimi dohodki (čepav tudi ti prispevajo svoj delež sredstev za kulturo, deležni pa so povečini — čepav delno tudi po lastni krivdi, — le plehke komercialne zabave).

Morda bi bilo v prihodnje dobro razmisliti o ponovni uvedbi stojšč, vsaj v primerih, ko dvorana ni nabito polna (na letošnjem festivalu je bila kar na treh koncertih manj kot polovico zasedena).

Tudi obveščanje je bilo pomanjkljivo, saj mnogi Mariborčani sploh ne vedo, da obstaja baročni festival (medtem ko npr. za „Popevko vesele jeseni“ vedo skoraj vsi).

Mariborski radio je snemal večino koncertov (zadnjega tudi televizija). S tem se baročni festival gotovo približuje ljudem; žal pa RTV posnetek ne more biti doživetje, povsem enakovredno koncertu in živo.

Baročni festival je torej mimo, pred nami pa je nova koncertna sezona; upajmo, da vsaj tako uspešna, toda bolj odmevna, kot so bile prejšnje!

Darinko S. Kóres — JACKS

MIHAILOVIĆ: KO SO CVETELE BUČE

Na BS smo med ostalimi videli tudi prvonagrajeno monodramo z Zemunskega festivala, Mihailovićevo delo *Ko so cvetele buče* v izvedbi Mirka Babića, člana gledališča Joakim Vujić iz Kragujevca.

Mihailovićevo tekst so že pred leti izvajali v Beogradu, vendar so ga že po štirih predstavah umaknili s sporeda zaradi »politične neprimerosti«. Babić ga je nekoliko priredil, toda osnovne značilnosti so ostale. Tekst je bolj dramatičen pripoved, kot pa drama v pravem pomenu besede. Ostaja namreč na nivoju opisovanja zunanjega doživljanja junaka po načelih linearne pripovedi o nekih preteklih dogodkih. Skozi optiko neke naključne človeške usode se dotakne mnogih tem, predvsem problema družbenih odnosov, odnosov v družini, prijateljstva in sovraštva (vključno s krivno osvetlo in drugimi »folklornimi specialitetami«), »fratrstva« oz. pouličnega nasilništva, emigracije itd., vse to pa postavljeno v politično situacijo okoli resolucije Informbiroja in reakcije nanjo.

Junak drame je zdomec, ki pripoveduje o sebi (kot mladeniču) in svojem okolju od konca vojne do emigracije. Njegov razvoj poteka od pouličnega nasilništva, pijanca, »propalice« itd. do uspešnega športnika (boksarja), ki pa mora zaradi politične oporečnosti v njegovi družini (oče in brat, ki sta med vojno sodelovala v NOB, takoj po njej pa z oblastjo, ki je bila pod močnim sovjetskim vplivom, sta po resoluciji Informbiroja politično

preganjana - oče se znajde brez službe, brat pa na robiji) predčasno oditi v vojsko. Medtem mu nek bivši boksarski in pretepaški kolega posili sestro, ki se zato ubije, umre pa mu tudi starša. Med služenjem vojaškega roka postane boksarski šampion, toda ne s športnim, ampak s kar nekam morilsko razbijaškim načinom borbe. Takoj po povratku iz JLA ubije posiljevalca svoje sestre in (delno zaradi očitkov vesti, delno zaradi strahu, da se razve za njegov zločin, čeprav ga je uspel prikriti) ilegalno emigrira.

Problematika dela je taka, da omogoča psihološko poglobljen pristop do junaka in njegovih odnosov z okolico, ali pa vsaj sociološko, če že ne politično angažirano (kritično) analizo, toda tekst ostaja na nivoju zgolj zunanje opisnega realizma, brez prave podrobnosti in inventivnosti. Probleme samo nakazuje (prosto po Ingardenu bi lahko rekli, da prevladuje kognitivna plast, medtem ko je vrednostna takorekoč odsotna, estetska pa se kaže le v dognani obliki - gladkem, tekočem poteku in jezikovnem stilu); vsebinsko in izpovedno je tekst sam po sebi dokaj povprečen, toda na umetniški ravni ga rešuje zares odlična izvedba. Ta je sicer le neke vrste recitacija z malo gibanja na odru, predvsem pa oplemeniten z mimiko in diskretno gestikulacijo, kar je Mirko Babić izpeljal z izjemno prefinjenim občutkom za oderski izraz.

Jacks

Foto: SACHA PEČARIČ

MALOMEŠČANI SO NAŠI DRUŽBI NEVARNI

Borštnikovo srečanje je za Maribor to, kar je voda za Sahara. Žal ga ne razumejo vsi tako. Že leta in leta smo vajeni, da se mariborska malomeščanska smetana zbira in kaže ravno ob takih priložnostih, zato nas to dejstvo ne preseneča niti ne moti več tako zelo. Pač niso vsi, ki bi razumeli teater tako kot so ga stari Grki in tako kot ga razume moše danes: »kraj za duhovno prečiščenje«. Problem torej ni v tem, ali je na BS nekaj »takah« več ali manj, problem je vse globlji in nevarnejši: kot si mislimo. Poglejmo si stvar поближе ob primeru »Serbedžija« tako kot jo je v kronološkem zaporedju videla »Katedra«.

Rade Serbedžija pride s skupino prijateljev (trije fantje in dekle) v SNG Maribor. Skupina sedi pred odrom in eden od njih (Igor Vidmar) nosi značko »NACI PUNK FUCK OFF« (nacistični pankerji odjebite). Značka ima torej jasno protinacistično sporočilo. Direktor gledališča ne razume sporočila značke (ali ne zna angleško, ali pa ne zna vprašati slovensko, kaj na znački piše) in zahteva, da jo Igor Vidmar sname (»Drugače bom naredil škandal«). I. Vidmar sname značko. Serbedžija vidno utrujen in dekoncentriran ne zmore dokončati predstave. Opraviči se občinstvu in zapusti oder. Občinstvo nezadovoljno zapuša prostor. Igorja Vidmarja v fajeju aretirata dva policajca in ga brez grobosti odpeljata na policijsko postajo. I. Vidmarju zasežejo značko, naredijo zapisnik in ga izpustijo.

To bi bil lahko začetek, lahko pa tudi konec neke epizode z BS. Ne gre za iskanje senzacij, niti tendencioznega pisanja. Enega in drugega je bilo najbrž že dovolj. Bolj gre za to, da je Maribor spet dokazal, da je bolj malomeščanski in kon-

zervativen, kot smo si lahko mislili. V Ljubljani npr., se Vidmarju aretacija s to isto značko še ni posrečila (nosi jo že namreč nekaj let).

Glavna proti punkovski histerija se je tam že polegla medtem, ko se v Mariboru očitno šele začneja. (Zaradi koncerta z republiškim mladinskim priznanjem nagrajene skupine »Pankerti«, so se morali mladinski funkcionarji ki so organizirali koncert, zagovarjati na »višjih forumih«). Seveda se postavljajo vprašanja, komu niso všeč punkerji in zakaj tako? Ali morda bojazen da so začeli ob zidovje mirnega delavskega mesta Maribor butati valovi iz preveč kulturno radikalne Ljubljane? Tam punk skupine že dolgo niso več noben »bav bav«. Odgovor pa se kaže, kljub navidezni zapletenosti popolnoma jasno.

Punk je že v svojih začetkih, tudi pri nas postal borbeno raspoložen nasproti malomeščanstvu, snobizmu, konvencionalizmu izumetničenosti in istrošenosti potrošniške družbe. Malomeščani v naši družbi torej posredno, pa tudi neposredno dokazujejo, da so ogroženi od vseh, ki mislijo in delajo drugače kot oni.

Vrtno se k primeru »Serbedžija«. Iz napisanega v začetku tega članka je razvidno, da so Izgorja Vidmarja zadržali in mu odvzeli značko popolnoma brez potrebe. To, pa je seveda kršenje človekove osebnosti svobode tudi po naši ustavi. Žal ne moremo napisati vse kar je bilo tisti večer izrečenega, toda če bi, bi bralci »Katedre« razumeli, da naši družbi niso nevarni Igor Vidmar in punkerji.

Lucijan Vihar

Foto: SACHA PEČARIČ

ALI JE BILA RES BOMBA V GLEDALIŠČU?

Jože Pulfer je bil od mladih nog navdušen pirotehnik. Najbrž je bila to v družini že tradicija. Tudi njegov oče in dedek sta bila pirotehnik in Jože se sedaj skrbno čuva škaflice vžgalic z njunimi ostanki. Kakorkoli že, Jože se je že od očeta veliko naučil, še zlasti, ker se je zmeraj, kadar se je ukvarjal z demontiranjem eksplozivov, spominjal očetovih naukov in še zlasti škaflice vžgalic.

Tisti dan je čakal Jože Pulfer, strokovnjak za razstreliva v vrsti na bencin, in sam Bog ve, da bi ga dobil, (kajti bil je že skoraj na vrsti), če ga ne bi klicali iz uprave za demontažo streliv. Stvar je bila najbrž nujna, kajti ko se je pripeljal pred gledališče, je bilo tam že polno ogorčenih starih dam, ki so zatrjevale, da to pa ni način, kako jih mečejo iz gledališča! Zaposleni v gledališču so zatrjevali, da gledališče le zračijo, stare dame pa so jim odgovarjale, da je njim zračena že dovolj, in da so že tako prezračene, da jih zebe. Kaj za hudiča se torej dogaja?, so spraševale stare dame, pa ne samo one...

Jože Pulfer se je s težavo prebijal skozi prostore, in pazljivo prisluškoval in tipal, če mogoče kje kaj tiktaka, pa ni ura, ali če mogoče kaj brni, pa ni zvonec. O tem, če je kje kaj počilo, pa ni bomba, še ni razmišljal.

Stare dame pred gledališčem so bile v negotovosti. Vajene vsega mogočega, tudi predstave na ulici, pomanjkanja olja, igre na trgih, pomanjkanja kave, predstave v izložbenih oknih, pomanjkanje bencina, petja na ulicah in depozitov na

meji, so si bile edine, da je to spet nekakšen gledališki trik, ki naj bi zabaval množico, jo šokiral in presenetil. Nekateri so celo napovedovali govor Milke Planinc na temo »navdušenje avstroitalijanskih trgovcev nad novimi ukrepi ZIS«. Drugi so to tezo takoj zavrnili rekoč, da Milka Planinc nima časa za govore, ker čaka v vrsti za bencin. Kakorkoli že, pred gledališčem se je razvila živahna polemika, o tem ali Milka Planinc ima ali nima časa imeti govore, ko se je pred vrati pojavil Jože Pulfer, strokovnjak za demontažo eksplozivnih materialov, »v enem kosu«. Bil je nekoliko blede, čemur se ne gre čuditi, če vemo v kakšnih slabih pogojih je delal; zrak je bil naravnost grozljivo slab (ni čudno, če gledališniki tarnajo, da delajo v tako težkih pogojih). Jože Pulfer je dal uradno izjavo, v kateri je povedal, da je gledališče prezračeno, da je predstava mogoča, in da bo v najkrajšem času za vsak primer napisal oporoko. Ljudje pred gledališčem, prezračeni do mere škelpetanja z zobmi, so bili sporočila veseli, čeprav niso razumeli kaj ima prezračevanje opraviti z oporoko. Najbolj ogorčene pa so bile čistilke in biljeterke. Našemu dežurnemu novinarju so povedale, da je bila predstava izjemno slaba, da je bil igralec blede in nepričljiv, in da se je celo tresel. Najslabše pa je bilo to, so povedale čistilke in biljeterke, da sploh ni igral na odru kakor se spodobi, ampak se je potikal po hodnikih, brskal po torbah in je bil cel čas čisto tiho. Kaj hočemo, ne moremo pričakovati, da bodo odrske novitete in eksperimentalno gledališče vsake-mu všeč.

LUKA

MAKAROVIČ-ROCCO: SMRAD OPERA

Smrad opera Svetlane Makarovič in Davorja Rocca (glasba) v izvedbi Mladinskega gledališča Ljubljana je zanimiva popestritev letošnjega gledališkega dogajanja (na BS 24.10) pri nas. Ne gre za delo, kakršnih smo sicer vajeni v naših gledališčih, ampak bolj za bombastičen spektakel popularno-komercialnega tipa. Je nekaj med rock-opero, musicalom in revijskim show programom, kakršne poznamo predvsem s TV mrež zahodnih držav, redko pa se pojavljajo tudi pri nas.

Osnova dogajanja je pravljica o Smradku, največjem smrdljivcu, ki v spremstvu muh zavlada nad svetom, vključno s cvetjem, parfumi itd., pa seveda nad mladino. Na koncu je sicer poražen, toda dokler bo na svetu kaj smrdelo (pa najsi gre za pomanjkljivo higieno, industrijsko onesnaženje ali »nesnago« v človeških glavah), njegov poraz ne bo popoln. Nastopajoče osebe so personifikacije predmetov in pojmov, povezanih s »smrdjenjem« ali »dišanjem« - s človeškimi slabostmi in vrlinami. Vsemu temu dajejo življensko silo duhoviti teksti pesmi in dialogov.

Posebno zanimiv je lik Smradka (zadovoljivo ga je odigral Niko Goršič), ki je prikazan kot nekaj agresiven punk-rockerski »superstar«. Stvar avtoričinega lastnega okusa je, če je ali ni navdušena nad punkom, toda prikaz punk-gibanja je preveč naivno poenostavljen in enostranski, da bi bil povsem

sprejemljiv. Glasbena spremljava »punkovskih« točk pa je sploh mnogo bolj simpatična od »nepunkovskih«, kar prav gotovo nasprotuje avtoričini antipatiji do punka.

Dušan Jovanovič se je tokrat izkazal, ne kot mojster režijske umetnosti ampak, kot režijski obrtnik (po Inkretu: »mojster oderske pirotehnike in dekoracije«). Še najbolj posrečena popestritev so diapozitivi Igorja Antiča, ki niso le dekorativni dodatek, ampak predvsem olajšujejo dojetje dogajanja. Scena Nika Matula je kar se le da enostavna, saj nima nobene funkcionalne vloge razen dekorativne, a prav taka zasnovi predstave tudi najbolj ustreza. Kostumografka Doris Kristić je izdelala zanimive, revijsko nastopu primerno kričeče in pisane kostume, ki skupaj z odlično masko dodatno prispevajo k celotni, zgolj v zunanji boom-efekt usmerjeni podobi. Mimo glavne vloge tudi omeniti druge vloge igralske. In to predvsem zaradi gibanja - se pravi divjih baletnih točk (koreografija: Nada Kokotović), ki so se z njimi izkazale predvsem igralka v vlogi muh (Neca Falk, Maja Blagović in Irena Varga). Vzdušje je nekoliko motil playback.

Da so vse mogoče in nemogoče hit-parade ponavadi sprejete z večjim odobravanjem kot resni umetniški izdelki, je menda vsem jasno, in enako velja tudi za Smrad opera, ki je kot komercialno usmerjeno delo povsem uspela, kot umetniški dosežek pa komajda zasluži omembo.

Jacks

HIENG: LAŽNA IVANA
(AMATERSKO GLEDALIŠČE KUD
SLAVA KLAVORA)

Lažna Ivana Andreja Hien-ga je eno od najpogostejše izvajanih slovenskih dramskih del (Mestno gledališče ljubljansko 1971, SNG Maribor 1974). Njeno dogajanje je postavljeno v Francijo proti koncu srednjega veka (motiv Jeanne d'Arc je nasploh pogost v svetovni dramatik, npr. pri G. B. Shawu), toda problematika, s katero se ukvarja, je aktualna v vseh časih in krajih - gre za prikaz človeških hotenj, iskanj in utvar skozi optiko etike in (dvojne) morale.

Razveseljivo je, da se je tega razmeroma zahtevnega teksta lotilo amatersko gledališče KUD Slava Klavora (na BS 29. 10.), ki je eno najkvalitetnejših pri nas. Toda kljub nespornim kvaliteta mladim gledališki gorečnejšev entuziastov je bila Lažna Ivana zanje pretrd oreh. Režiser in scenograf Bojan Čebulj se je premalo posvečal globlji sporočilnosti teksta, saj se je omejil le na zunanje dogajanje in popularistično poudarjeno seksualnost kot edino zveličavno plast Hien-govega teksta. Igralci so svoje delo sicer dobro opravili (pač v okviru režijskega konteksta), pa čeprav na očitno amaterskem nivoju (to je opazno predvsem pri nadosledni izgovorjavi, nekoliko manj pa tudi pri oderskem gibanju in mimiki). Skratka, predstava je izpadla kot malo boljša verzija »ljudskih odrov«.

Vsekakor pa je za Maribor vzpodbudno, da sploh ima

Predstave iz drugih republik zbujajo na BS velik interes. Razveseljivo je, da vedno bolj uspeva tudi mlajša igralska generacija, predvsem v obliki alternativnih skupin (v Sloveniji žal nekoliko manj); taka skupina je tudi Scena Moša Pijade iz Zagreba, ki jo vodi Željko Vukmirica, sicer že tri leta reden gost BS (z »Zgodovino moje neumnosti«). Tokrat so uprizorili Shermannovo dramo Bent. (22. 10.).

Okvir drame je nasilje v totalitarnem režimu Hitlerjeve Nemčije, sicer pogosto obravnavana tema, ki pa v Shermannovem delu dobiva še mnogo novih razsežnosti, in to ne le zaradi nekoliko nekonvencionalnega pristopa.

Naturalističnemu prikazu nacističnega nasiljanja nad človekom se pridružuje psihološka obravnava njegovega boja za preživetje, ki pa je že vnaprej obsojen na propad.

Glavni junak ni kak revolucionar, ampak homoseksualec, in prav ta njegova drugačnost in obenem eksistenčni modus je njegova krivda pred režimom; kriv je preprosto zato, ker obstaja, podobno kot npr. Židje. Njegovo početje je boj, ne toliko zgolj za ohranitev fizične eksistence, ampak predvsem svoje duševne identitete, ki mu jo hočevo uničiti z napornim sifilovskim delom, poniževanjem in mučenjem.

Bent izzvni kot obsodba vsakega sistematiziranega nasilja in kot pretresljiv opomin, da se kaj takega ne bi ponovilo.

razmeroma kakovostno amatersko gledališče; bilo pa bi zanimivo, če bi ustanovili tudi gledališko skupino (npr. v okviru študentskega gledališča) kot nekakšno modernistično protitež popularnemu tradicionalizmu KUD Slava Klavora, saj bi amaterska gledališka dejavnost našega mesta šele tako prišla do pravega izraza, ki bi omogočil njen večji razmah in kvalitativno približevanje gledališkimi profesionalcem.

Jacks

Ob očarljivosti samega teksta pa je še posebej prišla do veljave izvedba. Kakih posebnosti režijskih prijemov ni bilo opaziti, saj jih tekst dejansko niti ne potrebuje. Scena in kostumi so enostavni, toda učinkoviti. Posebna pohvala pa velja igralcem, ki so svoje zahtevne vloge odigrali z izrednim občutkom. Pridružujem se mnenju velikega dela publike, da je bila to ena izmed najboljših predstav letošnjega BS.

Jacks

SHERMANN: BENT

DISIDENT ARNOŽ IN NJEGOVI

Zgodovinska podlaga Andreja Arnoža je Andrej Smolnikar, sošolec Matije Čopa in Prešernov znanec (od tod tudi Prešernova poezija, ki jo Arnož recitira). Andrej Smolnikar je bil teolog, ki se je sprl z avstrijskimi oblastmi in odpotoval v Ameriko. Tu je ustvarjal mirovne naselbine in se boril za odpravo suženjstva. Bil je znanec mnogih uglednih Američanov tistega časa. Toda vedno bolj se je zapletal v notranje politične probleme Združenih držav. Umrl je precej pozabljen najbrž v Philadelphiji 1869.

Dramo lahko razdelimo na dva dela. Prvi prikazuje Arnoža v tiskarni, kjer s svojimi privrženci razpravlja o usodi letaka, ki ga je poslal med ljudi, o strahu in pregonu državne policije, o pritisku, ki ga državni aparat vrši na Arnoža in njegove, kajti očitno se je dotaknil strune, na katero ne bi smel igrati. Država se boji, toda tudi Arnož se počuti ogroženega, zato se odloči za odhod v Ameriko. Drugi del nam pokaže svinjsko farmo v Ameriki, kjer živi Arnož z najožjimi somišljeniki. Dabi preživeli, se lotijo svinjereje. Arnož se vedno bolj zapleta v notranje življenje bostonske cerkvene hierarhije in življenje farmerjev v okolici. Samozvani guverner pride z Arnožem v odkrit spopad. Arnož se vedno bolj zapaja, opusti pisanje knjige, polezuje, medtem ko drugi

delajo. Moralni zlom njegove ideologije je blizu. Konča se, ko v sporu Ksaver ubije Ignacija, njegovega najožjega somišljenika. Arnož je sedaj osvobojen »svobode«, ki jo je imel, osvobojen razmišljanja in snovanja. Obsojen je na enakost — na enakost pri delu. Arnož preneha biti borec za svoje ideje, ko se umakne v Ameriko. Preneha se aktivno boriti in s tem postane človek brez čvrste moralne moči. On ni pripravljen umreti za svojo idejo, čeprav jo z vso strastjo zagovarja in živi za njo. Njegove ideje so pravzaprav nejasne. Ve le, da hoče zrušiti sistem cerkve, države, šolstva, narediti kaos. A kaj potem naredi iz tega kaosa, o tem ne poskuša niti razmišljati. Arnož ni revolucionar 20. stoletja. Ni eden tistih, ki so umirali za revolucijo. On družbo le kritizira brez jasne načrta, brez kritične analize te družbe. Arnož enostavno želi drugačen svet, več svobode (čeprav nikjer jasno ne pove, kakšna bi naj bila svoboda). V njegovi krvi je, da se ne preneha z nekom bori, ne nazadnje tudi s samim seboj. Njegova radikalna kritika vsega je pravzaprav anarhizem, ki se večkrat kaže v njegovih dejanjih. Sumiti v vse, ne verjeti ničesar, je že kar del njegovega programa. Toda samo upor, ali ni to premalo? To je vendarle vprašanje, ki razjeda tudi Arnoža. Res je, on je človek, ki zna z osebnostjo in nekim, čeprav nejasnim, programom pritegniti ljudi, toda vse to ni dovolj, da bi spremenil svet.

Ali ni paradoksalno, da se svet vendarle spreminja. Spreminja tudi zaradi Arnožev. Svet je pravzaprav poln Arnožev. Želja po spreminjanju, po nečem boljšem, pravičnejšem, je stalno prisotna. »Arnoži« so tu, in čeprav je njihova namišljena bakla le vžgalica, so vendarle za seboj pustili trenutek svetlobe in čas večkrat pokaže, da drobne lučke niso tako nepomembne.

Lucijan Vihar

DRAGO JANČAR: IZ ČISTE „POSPRAVLJE NOSTI“ NE NASTANE NOBENA LITERATURA

KATEDRA: V čem je historično ozadje drame Disident Arnož in njegovi?

DRAGO JANČAR: Zgodovinski vzorec za profesorja Arnoža je Andrej Smolnikar. On je resnično obstajal. Bil je profesor teologije, ki se je sprl z avstrijskimi oblastmi in v Ameriki ustanavljal mirovne naselbine.

KATEDRA: Ali je za pisanje drame potreben večji pogum kot pa za pisanje proze?

DJ.: Proza je gotovo bolj popolna oblika, drama je spektakularnejša, naleti na večji odziv.

Je pa hkrati eksplicitnejša in zaradi tega nujno ožja. Razlika je le v gostoti teksta. V drami je treba vsako dejanje junaka izraziteje zagovarjati.

KATEDRA: Zakaj disident Arnož?

DJ.: Nekdo sem razmišljal kaj me na tem svetu razen proze še zanima. Ugotovil sem, da me zanima še gledališče in to zelo. Ves čas namreč hodim po različnih gledaliških in gledalcih predstavah. Skratka, začel sem razmišljati tudi o dramah. V tistem času sem čisto slučajno naletel na podatke o Andreju Smolnikarju. Ko sem stvar vzel v roke bolj natančno, so se mi začele kazati neke čudne vzporednice z današnjim časom, pa tudi neke splošne stvari, ki jih v evropskem in zahodnem prostoru doživljamo kar naprej. To so problemi evropskega duha. Na to temo sem napisal zelo dolgo dramo, ki bi morala trajati 5 ali 6 ur. Po dolgih pogovorih z ljubljansko dramo in režiserjem Zvonetom Sedi-

bauerjem, je prišlo do te verzije, ki smo jo gledali na Boršnikovem srečanju. Moram reči, da mi je ta interpretacija od vseh mojih del, ki so jih uprizorili na filmu in televiziji, najbližja.

KATEDRA: Ali se ni Arnož z odhodom v Ameriko v bistvu odrekel nadaljnemu boju, ideji za katero se je boril, in tako obsodil sebe na životarjenje daleč od prostora, v katerem bi se moral boriti do konca?

DJ.: To se vidi pozneje, takrat, ko pa odhaja v Ameriko, se mu to kaže kot neko veliko upanje. Upanje, da bo ustvaril veliko skupnost svobodnih ljudi.

KATEDRA: Arnož pravi: »Jaz ne maram biti Kristus za vas.«

DJ.: Tako je. Arnož je individualist, on je fantast. Kljub temu pa ves čas skuša vzpostaviti neko socialno skupino, ki bo idealna, ki bo delovala na drugačen način kot deluje družba z vsemi svojimi institucijami. Njegov individualizem je močnejša kategorija, kar pa se pokaže v drugem dejanju, kajti vsaka skupina ima tudi socialne zakonitosti. On je preveč pesnik, da bi lahko bil lovec, da bi lahko izpeljal revolucionarno akcijo. V tem je tudi razlika med njim in nekim socialnim reformatorjem.

KATEDRA: Arnoževе ideje so ogrožale politično in cerkveno institucijo kljub temu, da gledano z današnjimi očmi sploh niso bile tako zelo prevratniške.

DJ.: Njegove ideje so ogrožale državo in cerkev tako kot ogrožajo še danes vsak sistem ljudje, ki mislijo drugače. Ljudje, ki mislijo na neinstitucionalen, na nepovprečen način. Govorijo nek jezik, ki je normalen politični besednjak politikov vseh časov, drugačen, čuden, nesprejemljiv. S tem načenjajo taki ljudje notranjo kohezijo sistema.

KATEDRA: Ali pomeni kaj bistvenega za značajne poteze Arnoža, ko pravi: »Vam nočem biti Kristus?«

DJ.: Če naj bom odvetnik mojega junaka, potem je treba videti, da on ves čas ve, da je ta množica s svojim povprečjem nevarna in nasilna. Da se zmeraj konča s socialno in odrešilno akcijo, ki jo vsi vzamejo za svojo, z nasilnimi dejanji in novo institucionalizacijo. Arnož ni Kristus, in to on tudi izrecno pove. Kristus vendarle kaže pravo moralno podobo, on je pripravljen za svojo idejo tudi umreti. Arnož se sicer čisto do konca upira, ampak življenje s svojimi pravili, s svojimi socialnimi zakonitostmi tako sega daleč, da začne načenjati njegovo moralno substanco. Namesto, da bi vse ljudi osrečil, je okrog njega ena sama nesreča.

KATEDRA: Bi bil Arnož Martin Kačur, če bi ostal doma in ne bi pobegnil v Ameriko?

DJ.: Tu si zelo blizu. Arnožev položaj je v bistvu Kačurjev, in tega ogromno ljudi ni razumelo. Nekateri so zatrjevali, da je Arnož kritika disidentstva, upornišтва, da kaže njegov nesmisel. Pravzaprav sem ti hvaležen, ker si se tega spomnil. Toda potem je tudi Kačur totalna kritika idealizma. Sporočilo Kačurja in Arnoža je, da se to vseeno splača, kljub katastrofalnemu koncu, katerega v bistvu slutiti že prej. Upam, da so ljudje začutili, da je svet brez takih utopičnih čudakov bolj prazen, kot pa je bil prej, ko jih še ni bilo.

KATEDRA: In zakaj si potem veliko ljudi drame ni tako razlagalo?

DJ.: Ljudje gledajo stvari preveč pragmatično in politično. Ne trudijo se razmišljati globlje o tem. Seveda pa je aplikacija na konkretno področje nevarna. Tu se pojavljajo konkretni pojmi: Amerika, itd. Drama potem lahko izgubi svojo filozofsko podstat in pristane na politično špekulacijo.

KATEDRA: Kako naj razumemo pojem »disident«?

DJ.: Mi ga danes razumemo v današnjem zgodovinskem pomenu kot oporečnika zoper državni socializem. Drugače pa je pomenov več. Beseda prihaja iz latinske besede »dissidere« — ne strinjati se z versko politično skupnostjo.

KATEDRA: Tudi meni ni do kraja jasna. On ne vzpostavlja dokončnega projekta. Naslanja se sicer na Smolnikarja, ki je imel v mislih ukinitve katoliških liturgij. Toda to so vse nejasne in fantastične ideje. Praktično je ideja svobode lahko marksistična ali pa institucionalno katoliška. Mišljenje, ki je v nas, in ki je brez te odrešilne ideje, je lahko seveda apriori problematično. Paradoksalno pa je to, da je ravno to mišljenje »vmes« osvobojevalno. Vse velike ideje so nas razočarale. Vse so pripeljale do spet nove institucije po revolucijah in stoletjih uveljavlja-

H. PINTER: STARI ČASI – AGRFT LJUBLJANA

Znano dejstvo je, da predstave študentov gledališke akademije vselej zbujajo precejšnje zanimanje in to upravičeno, saj pomenijo te predstave določen izziv tako za publiko kot za ustvarjalce same.

Dramsko delo Harolda Pinterja: Stari časi, ki je nastalo leta 1971, pomeni dokaj zahteven podvig. Pomembno se je že pri samem izboru dramskega dela zavedati kolikšne so izrazne sposobnosti samih igralcev. Saj končno ne gre le za to, da bi dramsko delo govorilo samo zase, ne gre za prenos teksta, temveč za igro, za predstavo kot celoto. Ali pa morda kakovost pogovora, da je to, da je nekdo diplomant Akademije za gledališče, radio, film in televizijo?

Prej kot kaj drugega, je prevladoval vtis, da spremljamo morda prvenec kakšnega malce ambicioznejšega amaterskega gledališča. Predstava je v svojem bistvu zasnovana tako, da bi naj prepričala s svojo — neprepričljivostjo. Verjetno je bil ta dramski tekst izbran zato, ker so ga igralci želeli predstaviti. A prav lahko je izbor takšne tematike odlična krinka za igralsko nesposobnost igralcev (ki jim ni uspelo izkonstituti niti te »ugodnosti«).

Gre za tekst, ki zahteva veliko izrazno moč slehernega od neaktivatorjev dogajanja. Konflikti igre pa so ostali nedodelani, neizpeljani.

Prav v tej predstavi bi se lahko pokazalo valovanje današnjega trenutka, nemočna želja po identiteti in uveljaviti posameznika ali generacije »tukaj in zdaj«. Zaradi igralske nedomiselnosti, neustvarjalnosti ekipe, je vse skupaj običajno na medijih obrisih trenj treh ljudi, na treh neprepričljivih monologih. Spomini mladih ljudi. Mladi ljudje obujajo spomine (na mladost?). Mar ni že v tem nesmisel in možnost soočanja? Zato ni nujno, da bi ostal učinek igre — vtis »ni mi mar« ali morebiti celo pripomba »škoda je bilo petih jurjev za stojišče«.

Navadno je tako, da za uresničitev česar koli ne zadošča le dobra ideja ali zgolj želja po ustvarjanju. Potrebno je še nekaj več.

Jasno. Ni nam treba uprizarjati H. Pinterja, da bi pokazali kako nas daje malodušje, oziroma, da ne znamo izraziti niti tega, da nimamo kaj izraziti.

nja nove ideologije. Zmeraj ostaja prazen prostor in tisti, ki so se borili za neko idejo, so se začeli spraševati: »Ali smo za to vse to počeli?«

KATEDRA: Misliš, da institucija izkrivi, izmalči idejo?

DJ.: Ideja bi morala biti dinamična. Morala bi živeti naprej brez institucije. Institucija sicer brani idejo, jo pa zacementira, kar pomeni, da postane konzervativna in regresivna. Institucija je zato, da formira racionalnega, tvorno mislečega človeka in ne dovoli nobenih odstopanj in razmišljanj na drugačen način. Vsaka spontanost pa postane za institucijo problematična.

KATEDRA: Zakaj se Arnož pojavlja vedno znova?

DJ.: Mislim, da je to v naravi sveta in človeka. Človek je pač bitje, ki se ne more podrediti še tako veljavni ideji. Zmeraj dvomi. Iz nekega čisto naravnega človeškega nemira. Zmeraj se pojavljajo ljudje, ki začnejo dvomiti o velikih filozofskih sistemih in načinu poenotenja, ki ga ti sistemi prinašajo. Začnejo razmišljati drugače.

KATEDRA: Se da preživeti zgolj s pisanjem proze?

DJ.: Leto dni sem poskušal biti svobodен umetnik, pa ni šlo. Od tega ni mogoče živeti. V tem času sem lektoriral, prevajal ... Pisateljska polja je 8000 din (16 tipkanih strani); na leto pa lahko narediš največ 20 ali 30 pol. Problem je ta, da če si svobodен umetnik, si bolj nesvobodен, kot pa če si v kakšni ustanovi in opraviš neko delo.

KATEDRA: Ali mora biti pisatelj nesrečen, če hoče pisati dobro literaturo?

DJ.: Za literaturo mora obstajati nekaj takega, kar v življenju na »štima«. Mora biti nek nemir, nek nesporazum, kajti iz čistega mira iz čiste »pospravljenosti« ne more nastati nobena literatura.

KATEDRA: Tvoji junaki se skoraj vedno ukvarjajo tudi s problemom slovenstva.

DJ.: Slovenska stvar je tudi evropska stvar. Mi največkrat mislimo, da sonce v zastrti doline ne sije s tako močjo — kot na razprostrane ravnine. To seveda ni res. Pri Galjotu nisem niti z besedico nakazal, da je ta človek Slovenec; ta človek je celo po rodu Nemec. Vendar mislim, da v literaturi nisem obremenjen s slovenskimi stvarmi. Stvari, ki se dogajajo mojim junakom so sicer res locirane v ta prostor, vendar so toliko slovenske kot evropske. Res pa je, da lahko mi znotraj Evrope povemo tudi nekaj svojega iz naših razbeljenih jeter. V literaturi skušam najti ta čudni prostor, kjer slovenstvo ni politična ideologija. O slovenstvu se izrekam s političnimi članki, medtem ko literaturo s slovenstvom ne mislim mučiti. To je zelo nevarno in je na robu ideologije.

VIHAR LUCUAN
VASJA EIGNER

LOV NA DIVJE RACE

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO — ALEKSANDER VALENTINOVČ VAMPILOV

Bojazen, da bomo tudi na letošnjem Boršnikovem srečanju gledali slabo in nekvallitetno predstavo MGL je bila odveč. Letošnja predstavitev ljubljanskega ansambla negira »zle« govornice, da je gledališče v krizi, da jim pada kvaliteta in priljubljenost.

Vampilova Drama Lov na divje race predstavlja temo, ki je bila aktualna včeraj, je aktualna danes ter ne bo zastarela jutri. Vampilov je pravzaprav pisal samo eno dramo, eno temo. Svet njegovih dram je svet običajnih povprečnih ljudi, ujetih v ritem življenske vsakdanjosti provincialnih mest. In med njimi je temeljno vprašanje smiselnosti enoličnega vsakdanjika. Tema se loteva ironično, pikro, humorno in satirično.

Skozi ves njegov opus se vleče misel, da je življenje v bistvu paradokсно ostra igra naključij, kjer nepomembne zadeve dobivajo dramatičen pomen, ker izvirajo iz človekove aktivnosti.

S tega vidika je glavni junak Zilov (odlično ga igra Janez Hočevar) ironična in tragična figura obenem. Je junak naključja, ki je pravzaprav njegovo pravo gibalno. Po naključju je postal nevnesten delavec, po naključju ga zapusti žena, spozna mlado študentko Irino, ne gre na očetov pogreb, ni naredil samomora. Na videz enak, ali vsaj podoben ostalim, a vendarle drugačen. Janez Hočevar je dojel in podal vse te slabe in dobre lastnosti Zilova, kar izraža njegov nesporno velik igralski talent. Posebej lahko poudarimo zaključek predstave, ki ga je Hočevar odigral tako, kakor si ga je verjetno predstavljal avtor. Nazorno je podal situacijo na koncu. Zilov se zaveda, da je vsaka dejavnost v takem okolju nesmiselna, zato je sploh ni vredno začeti. Tako ni vredno obnavljati razpadajoče zakon-

ske zveze, navezovati nove ljubzenske zveze, truditi se ob delu, vzdrževati formalna prijateljstva in navsezadnje, zakaj storiti samomor, ko pa se tako ne bo nič spremenilo. Odigrali toliko različnih vrst gledališke igre, v eni sami predstavi, kot jih zaigra glavni junak Zilov (neznest mož, neočaran ljubimec, nepozoren samozavesten, občutljiv in ranljiv, osamljen, pesnik gostilniške ljubezni, romantični pregnanec, junak našega časa), zahteva od igralca velik napor in znanje, kar je Hočevarju v celoti tudi uspelo. Tudi ostali nastopajoči so bili na višini same predstave. Še posebej je izstopal moški del (Evgen Car kot »zapečrkarski« inženir, Julij Guštin kot strog, vendar koristno usmerjen šef, Tone Kuntner kot nekakšen družinski prijatelj).

Lov na divje race je drama, ki ima na začetku tendenco humoristične igre, vendar se postopoma prelevi v resno delo, polno življenskih resnic in težav, ki niso značilne samo za sovjetsko družbo, v njej se je lahko spoznal tudi marsikateri Mariborčan. Prav to je tudi razlog, da se Vampilov uprizarja predvsem v zahodni Evropi, v vzhodnih državah pa ne toliko.

Odlična uprizoritev je vsekaror tudi zaslugi odlične režije Dušana Mlakarja ter posrečene scene Mete Hočevar. Uprizoritev zasluži najvišjo oceno, kar dokazuje nagrada, boršnikova diploma za leto 82.

RAFOLT BLAŽ

odločajo o njegovi vsebini; manjka tudi navzočnost konkretno čutnega pristopa k dogajanju — končni efekt pa je meščanska melodrama namesto poetične tragedije. Se najboljše so se odrezali igralci, okrepljeni z gostoma iz Ljubljane — Stefko Drolic (ki je odlično podala lik španske matere) in Daretom Valičem (ki je vnesel v lik Leonarda čez mero patetike in intenzitete, s čimer je predstavi bolj škodil, kot koristil). Pohvalimo lahko še Toneta Gogalo (ženin) in Mirando Čaharija (nevesta), pa tudi ostale člane igralskega ansambla.

jacks

LORCA: KRVAVA SVATBA (SSG TRST)

FOTOGRAFIJE:
SACHA PEČARIČ

ŠTAJERSKA EKSURZIJA V MAKEDONIJO

«Odhajamo v Skopje!» je završalo na vajah AFS ŠTUDENT. In res smo šli. Med »stolpiče« je pripeljal stabilizacijsko majhen Certusov avto, ki ga je vozil naš stari znanec Boris. Z veliko težavo smo v prtljažni prostor stlačili vso našo opremo, vstopili in se odpeljali na 17 ur dolgo pot. Posedli smo po ustaljenem »kudovskem« redu — stari zadaj, mladi spredaj. Poti se kaj dosti nismo bali, saj smo bili dobro založeni z propagandnim materialom, ki ga je, kot že mnogo-krat doslej, prispeval Talis. Odpravili smo se torej ob zvokih Mikove kitare in naslednji dan dopoldan prispeli v Skopje. Tam so nas pričakali naši stari znanci, iz UK ZSM Skopje, neutrudni organizatorji tradicionalnih srečanj študentskih folklornih skupin iz vse Jugoslavije. Mi smo na teh srečanjih zastopali Slovenijo.

Lepo je bilo po dolgih letih spet priti v naselje, ki je bilo zgrajeno za šahovsko olimpijado in še lepše je bilo srečati stare prijatelje iz drugih folklornih skupin ter se skupaj spominjati minulih srečanj.

Toda glavni namen našega poto-

vanja je bil na dostojen način prikazati mariborsko študentsko kulturo. Bili smo malce skeptični, ker smo poznali kvaliteto ostalih skupin, poznali smo njihove uspehe na številnih festivalih širom sveta in nagrade, ki so jih prinašali domov. No, in potem je prišel glavni nastop. Čim smo se pojavili na odru, nas je pozdravil aplavz, ob katerem smo dobili krila. Izginila je vsa trema, in Štajerski plesi, ki smo jih hranili za konec, so publiko dobesedno postavili na noge. Ko so se prikazale pustne maske in pod njimi mojstra šegavosti pri tem plesu, Željko in Donza, je publika dobila pravi napad smeha, ki sta ga prekinila šele kurenta, ko sta prizvonila na oder. Višek nastopa pa je bil, ko je Jana pri »Pouštertancu« odšla v občinstvo in od tam pripeljala na oder starejšega možaka, ki je zaplesal z nami. No, pa saj plesa ne kaže posebej opisovati, saj ga študentje ki hodijo na kulturne prireditve, že poznajo. Za ostale pa bi bilo dobro, da si tu pa tam takšno prireditev le ogledajo.

Poskanje, ki nas je spremljalo skozi ves nastop, se še dolgo po

njem ni poleglo. In tudi zvečer, ko smo se vsi udeleženci srečali na skupni večerji, nam je marsikdo čestital. »Dobri su vam oni rogati medvedji«, so govorili. Vse po vrsti je zanimalo, če je vino, ki ga pijemo na odru, pravo, in bili so si edini, da že dolgo niso videli na odru tako dobro prikazanih ljudskih običajev. Naš koreograf Vasko pa je zaseden za leto dni, kajti vsi bi želeli, da jim predstavi Štajerske pleske.

Iz Skopja smo se vračali polni vtisov. Veselja nam ni mogel skaliti niti napad na parkirnem prostoru pred dvorano, v kateri smo nastopali, nas je napadel neznanec oborožen z nožem) niti prerezana guma, ki smo jo našli po nastopu. Občinstvo nas je odlično sprejelo in vemo, da izgredi posameznikov ne morejo zasenčiti sprejema in mnenja množice.

Za nas je bilo izredno pomembno, da smo spoznali svoje mesto med ostalimi jugoslovanskimi društvi, ki imajo rešene finančne in prostorske probleme in, ki jih vodijo profesionalci. Zares, nič slabši nismo od njih.

GOGO

NI VSE KAR SE SVETI ZGODOVINSKA VREDNOST!

Se še spomnite Kluba mladih? Nekateri so tam pred davnimi časi preživljali veliko prijetnih večerov.

Drugi, mlajši, pa ga poznajo samo kot prostor, kjer si lahko enkrat na leto ogledajo razstavo ptičev ali pa si lahko ogledujejo različne strupearne in užitne gobe. Kmalu pa ga bomo (upajmo) vsi skupaj poznali kot prostor, kjer se bodo dogajale same zanimive stvari. Takrat se bomo tam srečevali na koncertih, literarnih večerih, celo plesih. In to ni več daleč. Kajti v torek, 2. 11. 1982, so se v Klubu mladih sestali ljudje, ki bodo organizirali ponovno oživljanje kluba, ki bodo poskrbeli, da bo klub uporabljen v namen,

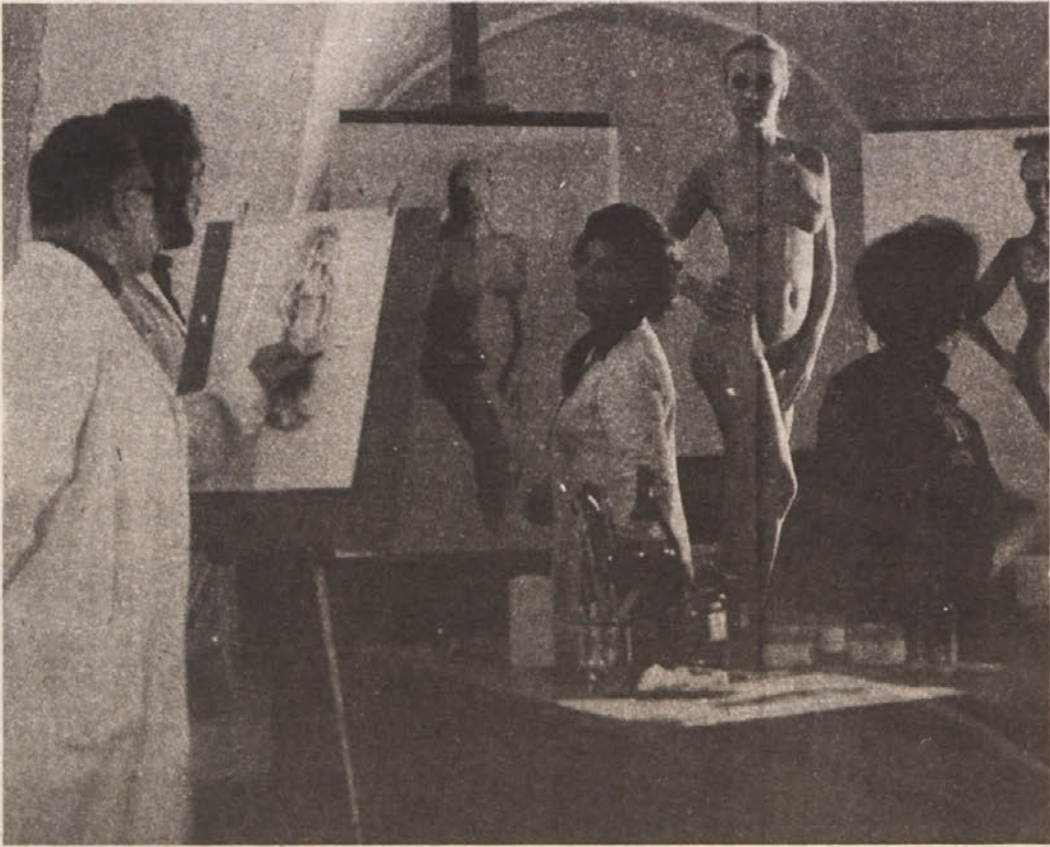
kakršen je nakazan že v samem imenu — Klub mladih.

Seveda je treba rešiti še veliko problemov, organizacijskih, pravnih, treba je dobiti še veliko listkov s pečati, veliko dovoljenj. Toda prepričani smo, da bodo vse skupaj uspešno uredili, razen, če se ne bo zopet pojavil kdo, ki bo trdil, da je nekaj v tem klubu zgodovinska vrednost in da se prireditve ne smejo zaradi te, tako imenovane zgodovinske vrednosti, prirediti v klubu. Samo, sedaj se postavlja zanimivo vprašanje, na kaj bi se lahko kakšen dotični tovariš izgovoril, ko je za fresko že dokazano, da je brez kakršnekoli zgodovinske

vrednosti. Organizacijski odbor bi moral že zdaj, pred začetkom delovanja preventivno preiskati vsak najmanjši kotiček kluba, če slučajno ni v njem še kakšne zgodovinske vrednosti, ki bi lahko ovirala delovanje Kluba mladih, ali pa ga celo preprečila.

Ampak prepričani smo, da bo vse v redu in da se kmalu vidimo. In to čez mesec, dva?

Popolnejše informacije o Klubu mladih, o petletni prekinitvi dela, zakaj je do tega prišlo, o dejanski vrednosti freske na stropu kluba, ter o ponovnem startu Kluba mladih, boste dobili v naslednji številki Katedre.

KRPAN Z VEKŠA — PA NJEGOVA KOBILICA?

V okviru Komisije za tisk in informacije na VEKŠ-u je organiziranih pet skupin, ki vsaka zase, pa tudi skupaj delujejo na področju informiranja. To so: glasili Krpan in Mini Krpan, Informator, Radio Krpan, plakiranje in razmnoževanje.

Komisija ima tri prostore, tako, da s prostori nimajo problemov. Člani komisije imajo dobro organizirano družabno življenje. Pritožujejo pa se, da se za sodelovanje odloča premalo študentov. Zato vabijo k sodelovanju predvsem bruce in brucke (baje ne grižijo). Še posebej potrebujejo več sodelavcev pri glasilu Krpan (vse novo nastale pesnike, propadle prozaiste, naivne slikarje... Vendar pa bodo morali pri Krpanu bolj skrbeti za kakovost glasila. Saj s slabo kakovostjo ne moreš pritegniti ljudi, kajti v današnjih časih bruci in brucke tudi niso več tako naivni, kot so bili v prejšnjih, bolj romantičnih časih, mar ne?

AKCIJA POBIRANJE PESE

— dne 21. 10. 1982 ob 8. uri, sta se po dogovoru udeležili dve šoli: Visoka tehnična šola in Višja agronomska šola.

VTS je zastopalo 129 študentov (prvi letniki), od tega: 44 študentov VTO elektrotehnika 50 študentov VTO strojništvo 11 študentov VTO tekstil 23 študentov VTO gradbeništvo 1 študent VTO kemija

Iz Višje agronomske šole se je akcije udeležilo 55 študentov celotne šole.

Po številu prisotnih študentov na akciji lahko rečemo, da je bila uspešna. Sedaj lahko pričakujemo, da bodo po zgledu te akcije uspešno uredili tudi probleme s študentskimi domovi. Pa tudi na prehrano študentov naj ne bi pozabili. Mogoče bodo tudi te akcije tako uspešne, kot pobiranje pesi.

HOČEŠ 30

Kupi srečko Planinskega društva Ljubljana — Matiča!

Prispevaj tudi ti k posodobitvi Triglavskega doma na Kredarici!

Namesto enega špricerja (velikega), jih lahko spiješ v enem samem večeru 10.000.

Torej: »Kupi srečko in tvoje novo ime bo sigurno Srečko ali Srečkica!

Kupi jih lahko vsak dan na KUD Študent, Ob parku 5. Nagrad: je 2624! Razmisli in računaj!

MILIJONOV

RAZPIS

Študentski list Katedra razpisuje nagradni natečaj za maskoto Kluba mladih in Glasbenega kluba.

Pogoji natečaja:

- prispevke pošljite 10 dni po izidu Katedre številka 9, na naslov Študentski list Katedra, Ob parku 5,
- prispevki naj bodo risbe (v barvi) narisane s tušem
- maskota naj predstavlja neko štajersko značilnost in naj predstavlja neko žival, ki živi na Štajerskem
- maskota bo uporabljena kot zaščitni znak Glasbenega kluba koncertov za Glasbeni klub, za Kluba mladih, na značkah, plakatih in nalepkah

Nagrade:

1. nagrada: 1000 din
2. in 3. nagrada 500 din

KATEDRA SI PRIDRŽUJE PRAVICO UPORABE NAGRAJENIH PRISPEVKOV PRI IZDELAVI ZNAČK, NALEPK, PLAKATOV...

LIKOVNA UMETNOST TUDI ZA ŠTUDENTE

Na VEKŠ-u bo od 22. oktobra do 19. novembra razstavljala svoja dela Jelena Randželović, absolventka prava v Ljubljani.

Do sedaj je razstavljala že dvakrat, vendar je to njena prva samostojna razstava. S slikanjem se ukvarja že dolgo, njene slike pa spadajo v okvir modernega slikarstva. To obliko izražanja si je izbrala zato, ker ji je tak način slikanja blizu, in ker je njeno teoretično znanje o

izražanju na takšen način največje. Slikanje ji je eden od načinov, s katerim izraža svoje misli, občutke.

Slike ji predstavljajo predvsem nekakšno povezavo s svetom, pomenijo ji komunikacijo, ki je neposredna in zaradi tega čudovita. S slikami izraža resnico, celoto, povezanost občutij, ljudi.

Ko slika nastaja, je del nje, je tesno povezana z njenimi občutji,

takrat je sama v njej. Ko je končana, stoji iz nje, jo zapusti in jo podarja drugim. Sliko podarja tudi majhen delček sebe. Vez med njima se pretрга. Pretresli so jo občutki, ki so jo navdajali, ko je svoje slike razstavila. Bila je bolečina in hkrati nekakšna sreča. Zato si je zaželela, da bi bila razstava ljudem všeč. Mi pa lahko le upamo, da to ni bila zadnja takšna prireditev na VEKŠ-u.